

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ
GELİŞMESİNDE EBEVEYN TUTUMLARININ ROLÜNÜN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA KÖSE

DANIŞMAN
PROF. DR. TUNCAY AYAS

ŞUBAT 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ
GELİŞMESİNDE EBEVEYN TUTUMLARININ ROLÜNÜN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA KÖSE

DANIŞMAN
PROF. DR. TUNCAY AYAS

ŞUBAT 2024

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Esra KÖSE

İTHAF

Öncelikle anneme, ablama, kızıma ve
dünyayı güzelleştirmeye çalışan tüm kadınlara

ÖN SÖZ

Her zaman sabırla, bilgilerini bana aktaran ve yardımlarını üzerimden eksik etmeyen, her sorunumda çekinmeden danıştığım, beni özgür bırakıp, fikirleriyle fikirlerimi destekleyen kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Tuncay Ayas’a minnet ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın dönüm noktası olan projesinde çalışarak, kariyerimi şekillendirmemde başrol oynayan, yürekten bağ kurduğum değerli lisans hocam Prof. Dr. Diğdem Müge Siyez’e minnettarım.

Lisede karşıma çıkıp, bu hayatta bana kendimi hep çok özel hissettiren, varlığıyla hayatıma neşe, umut katan, elimi hiç bırakmayan yol arkadaşım Ünal’a ve bu süreçte hayatımıza güneş gibi doğup kalbimizi ısıtan, motivasyonumu arttıran minik kızım Lena’ya sonsuz teşekkürler. İyi ki varsınız!

Hayatım boyunca verdiğim her türlü kararda yanımda olup, desteklerini hep üzerimde hissettiğim, varlıklarıyla varlığıma anlam katan canım annem Elmas, babam Necati ve biricik ablam Büşra’ya sonsuz teşekkürler. İyi ki varsınız!

Yüksek lisans sürecinde el ele tüm zorlukların üstesinden geldiğimiz, yüksek lisansın bana kazandırdığı güzel insan Büşra Çapa Eğilmez’e, benimle bu süreci paylaşıp yalnız hissettirmedeği için teşekkür ederim.

Bu süreç içerisinde tanıdığım ve hayatımın her evresinde yanımda olmasını dilediğim, hayatımı kolaylaştıran canım dostum Betül’e çok teşekkür ederim.

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ GELİŞMESİNDE EBEVEYN TUTUMLARININ ROLÜNÜN İNCELENMESİ

Esra KÖSE, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Tuncay AYAS

Sakarya Üniversitesi, 2024.

Bu araştırmayla ülkemizde toplumsal cinsiyet algısından ötürü bireylere dayatılan rollerin oluşumunda en önemli etkenlerden biri olan ebeveyn tutumunun etkisi araştırılarak araştırmayı okuyanların bilinçlenmesi hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında, ilişkisel tarama modeli kullanılmaktadır ve bu model, nicel araştırma modellerinden birisidir. İlişkisel tarama modelinin amacı değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu çalışmada, otoriter ve demokratik olarak algılanan ebeveyn tutumlarıyla lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmanın evreninde, 2021-2022, 2022-2023 eğitim ve öğretim yıllarında öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü katılan 206 lise öğrencisi yer almaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmaya katılan bireylerin sosyodemografik özelliklerini tespit etmek amacıyla hazırlanan ve 5 soru içeren “Kişisel Bilgi Formu”, öğrencilerin toplumsal cinsiyete dair algılarını tespit etmek üzere “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ölçeği ve öğrencilerin ebeveyn tutumlarını belirlemek üzere de “Anne Baba Tutum Ölçeği”dir. Ölçekler anket formuna getirilmiş ve Google Forms uygulamasına yüklenmiştir. Bireylere bu Google Forms uygulaması üzerinden ulaşılmış ve katılımları sağlanmıştır. Bireyler ebeveynlerinin yetiştirme tarzlarından ve onların düşüncelerinden etkilenmektedirler. Toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında da bireyleri yetiştiren ebeveynlerin etkisinin olmaması düşünülemez.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Ebeveyn tutumları, Toplumsal cinsiyet algısı, Kalıp yargı, Yetiştirme tarzı

ABSTRACT

EXAMINING THE ROLE OF PARENTAL ATTITUDES IN THE DEVELOPMENT OF GENDER PERCEPTION AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS

Esra KOSE, Master Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Tuncay AYAS

University of Sakarya, 2024.

Research aims to raise awareness of those who read this by investigating the effect of parental attitude that is the most critical factor in the formation of roles that imposed on people due to gender perception in our country. Relational survey model is used at research. Focused on relationship between variables. In this investigation, parental attitudes which are democratic and authoritarian perceptions and high school students' gender perception were researched. People who attended to the research includes 206 high school individuals who studied in the 2021-2022, 2022-2023 academic years and agreed to join the research. Collected data is provided with “Personal Information Form” and 5 questions to specify sociodemographic characteristics of students. "Gender Perception Scale" measure to determine students' gender perceptions, and the “Parental Attitude Scale” to define students’ parental attitudes. The survey form was uploaded to Google Forms and this application provides participants to participate this survey. Individuals are affected by their parents' cultivation styles and their thoughts. There is no doubt that parents who grows individuals influence on the formation of gender perception.

Keywords: Gender, Parental attitudes, Gender perception, Stereotype, Upbringing

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
İTHAF	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem durumu	1
1.2. Araştırmanın amacı ve önemi.....	4
1.3. Problem cümlesi	5
1.4. Alt problemler	5
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar	6
BÖLÜM II	8
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Cinsiyet.....	8
2.2. Toplumsal cinsiyet.....	8
2.2.1. Toplumsal cinsiyet roller	10
2.2.2. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği	10
2.3. Ebeveyn tutumları.....	12

2.3.1. Baskıcı ve otoriter anne baba tutumu	13
2.3.2. Demokratik anne baba tutumu.....	14
BÖLÜM III.....	17
YÖNTEM	17
3.1. Araştırmanın yöntemi	17
3.2. Çalışma grubu.....	17
3.3. Veri toplama araçları	17
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	17
3.3.2. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)	18
3.3.3. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği: (TCAÖ).....	19
3.4. Veri toplama süreci.....	19
3.5. Verilerin analizi	20
3.5.1. Normallik Analizi	21
3.5.2. Güvenirlilik Analizi	22
BÖLÜM IV.....	24
BULGULAR	24
4.1. Problem cümlesine ilişkin bulgular	24
4.2. Alt problemlere ilişkin bulgular	25
4.2.1. Değişkenlere Yönelik Frekans Analizi Sonuçları	25
4.2.2. Değişkenlere Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları.....	27
4.2.2.1. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	29
4.2.2.2. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Ebeveyn Birliktelik Durumu Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	30
4.2.2.3. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Sınıf Değişkeni Açısından	

İncelenmesine İlişkin Bulgular	32
4.2.2.4. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Anne Eğitim Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular	34
4.2.2.5. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Baba Eğitim Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular	36
BÖLÜM V	38
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	38
5.1. Sonuç ve tartışma.....	38
5.2. Öneriler.....	42
5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler.....	42
5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler.....	43
KAYNAKLAR.....	44
EKLER	55

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Ölçeklerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	21
Tablo 2. Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Alt Boyutları ve Güvenirlik Analizi Bulguları	22
Tablo 3. Anne-Baba Tutum ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Arasındaki İlişki (Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi).....	25
Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Değişkenlere Göre Dağılımları	26
Tablo 5. Değişkenlere Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları.....	28
Tablo 6. Cinsiyet Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin t-Testi Sonuçları	29
Tablo 7. Ebeveyn Birliktelik Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin t-Testi Sonuçları	31
Tablo 8. Sınıf Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin ANOVA- Tukey HSD Testi Sonuçları.....	32
Tablo 9. Anne Eğitim Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin ANOVA- Tukey HSD Testi Sonuçları.....	34
Tablo 10. Baba Eğitim Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin ANOVA- Tukey HSD Testi Sonuçları.....	36

SİMGELER VE KISALTMALAR

ANOVA: İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı

TCAÖ: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

ABTÖ: Anne Baba Tutum Ölçeği

N: Katılımcı sayısı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu kısmı, araştırmanın amacını ve önemini, problem durumunu, problem cümlesini, alt problemleri, sayıltıları, tanımları ve sınırlılıkları içermektedir.

1.1. Problem durumu

Cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasında olan biyolojik farklılıklarken; toplumsal cinsiyet, toplumun bu biyolojik farklılıkları toplumsal bir sisteme oturtarak ortaya çıkardığı şeydir (Gürhan, 2010).Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları 1960'lara kadar birbirlerinin yerine kullanılırlardı. Fakat 1960'lardan bu zamana kadar değişen toplumsal, ekonomik ve siyasal faktörler neticesinde anlamlarıyla ilgili farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu terimlerin hayata aktarılması toplumsal roller vasıtasıyla gerçekleşmektedir (Savcı, 1999).

Toplumsal cinsiyet kavramı yalnızca cinsiyetler arasındaki farklılıkları belirtmez. Bunun yanı sıra cinsler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de anlatır. Toplum tarafından kadınlar için ve erkekler için uygun bulunan yapay değer kalıplarına toplumsal cinsiyet kavramı vurgu yapmaktadır (Gürhan, 2010).

Kadın ve erkek arasındaki farklılık doğuştan ve evrensel olarak tanımlanırken bunun yanı sıra kadınlık ve erkeklik arasındaki farklılık kültürel olarak tanımlanır, ayrıca değişkendir (Bilton, Bonett, Jones, Stanworth, Sheard ve Webster, 2002).

Özetleyecek olursak, toplumsal cinsiyet farklılıkları kadınların ve erkeklerin canlandırmayı öğrendikleri ve toplumun bazı yapıları içinde canlandırmak zorunda kaldıkları değişik rollerden ortaya çıkmaktadır.

Yapılan araştırmalar, kadınların birçok sosyal alanda aktif rol almalarına rağmen genellikle erkeklere nazaran daha az ayrıcalıklı ve erkeklere göre arka planda kaldıklarını, hatta bazen tam anlamıyla yok sayıldıklarını ortaya koymaktadır. Kadınların bu görünmezliği, eşitsizliğin başlıca göstergelerinden birisidir (Ulusoy, 1999).

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin temeli daha çok küçük yaşlarda aile içerisinde atılmaktadır. Bundan dolayı aile yapısı toplumsal cinsiyet algısının biçimlenmesinde en önemli faktördür (Gönenç, Topuz, Yılmaz Sezer, Yılmaz, Büyükkayacı Duman, 2018). Çünkü çocuğun içine doğduğu çevre ailesidir. Çocukların anne babalarından gördükleri tutumlar onların kişiliklerine, öz benliklerine ve sosyal çevrelerindeki insanlarla olan ilişkilerine yansımaktadır. Bundan yola çıkarak çalışmamızda anne baba tutumlarına yer vermemek mümkün değildir. Başlıca ele alınan ebeveyn tutumları şöyledir:

Demokratik Anne Baba Tutumu: Demokratik tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarını, kendilerinden ayrı birer kişi olarak kabul etmektedirler. Aile içerisinde ve çocuğun kendisiyle alakalı alınan kararlarda, çocuğun fikirlerine de başvurulur. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının duygu ve düşüncelerini önemserler. Demokratik bir aile ortamında büyüyen çocukların kreatif, fikirlerini özgür bir şekilde ifade edebilen, girişken, kendi problemlerini çözebilmek için çözüm yolları bulmak için çaba sarf eden, benlik algısı yüksek ve paylaşmayı seven gibi kişilik özelliklerine sahip olduğu bilinmektedir (Pekşen Akça, 2012).

Otoriter Anne Baba Tutumu: Otoriter tutumu benimseyen anne ve babalara ceza eşlik etmektedir. Otoriter tutuma sahip ebeveynler çocuklarına sert kurallar koymaktadırlar. Anne ve babanın çocuğun davranışları üzerindeki etkisi çok fazladır. Bu tutuma sahip anne ve babaların yetiştirdiği çocuklar; ürkek, otoriteden çekinen, boyun eğen, kaygılı, kapasitesinden fazlasını yapmaya çalışan, otorite kalktığında isyankar, kendinden güçsüzlere yönelik saldırgan davranışlar sergileyen kişiler olabilirler (Yıldız, 2004).

İlgisiz ve Kayıtsız Anne Baba Tutumu: İlgisiz, kayıtsız tutum sergileyen anneler ve babalar, çocuklarına gerekli önemi vermezler, onları ihmal ederler, çocuklarının istek ve ihtiyaçlarına karşı ilgisiz kalırlar (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012). Çocuğuna yönelik ilgisiz ve kayıtsız davranışlarda bulunan ebeveynler çocuklarını tek başına bırakırlar, görmezden gelirler ve hatta çocuklarını dışlamaktadırlar. Tüm bunların sonucunda, çocuk kendisini yalnız hisseder ve çocuğun kendisine ve başkasına olan güven duygusu gelişmez.

Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu: Aşırı koruyucu ebeveynler çocuklarına büyük bir sevgiyle bağlanmışlardır. Ebeveynleri çocuklarını aşırı korur ve abartılı derecede denetlerler (Sezer, 2010). Çocuklarına gereğinden fazla sosyal ve fiziksel müdahale ederler, kısıtlayıcıdırlar. Bu sebepten ötürü aşırı koruyucu anne baba tutumuna sahip ebeveynlerin yetiştirdikleri çocuklar ilerde zorba davranışlarda bulunabilirler (Bülbül ve Akkaynak, 2021). Çocuklar olması gerekenden fazla kontrol edildiğinde aşırı bağımlı, özgüvensiz ve duygusal yönden güçsüz olabilmektedir (Sak, Şahin Sak, Atli ve Şahin, 2015). Çocuğun kendisinin yapması gerekenleri, anne babası onun yerine yapar. Kısacası ebeveynleri çocuklarına, çocuk ihtiyaç duymasa bile müdahale ederler (Dursun, 2010).

Tutarsız Anne Baba Tutumu: Tutarsız tutum benimseyen ebeveynler, çocuklarına yönelik davranışlarında net değildirler. Bazen hoşgörölü davranırlar, bazen de çocuğu sert bir şekilde cezalandırır (Ünsal Seydooğulları, 2008). Bu tutarsızlık sonucunda çocuk davranışlarını ayarlayamaz, dengesiz tutumlar sergileyebilir (Dursun, 2010).

Aşırı Hoşgörölü (İzin Verici) Anne Baba Tutumu: İzin verici ve aşırı hoşgörölü tutumu benimseyen ebeveynler; çocuklarının isteklerini her daim kabul ederler (Sak, Şahin Sak, Atli ve Şahin, 2015). Fakat onlara yönelik gerektiği zaman sınır koyma ya da onu kontrol etme konusunda kararlı davranmaz (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010). Kısacası kontrol düşük düzeydedir. Bu tutumu sergileyen ebeveynler, çocuklarının istekleri doğrultusunda yönlendirler, çocuklarına rol model olmak gibi bir hedefleri yoktur. Bunun sonucunda da çocuklar ev dışında da sürekli kendi isteklerinin olmasını isterler (Dursun, 2010). Aile içerisinde bu tutuma sahip ebeveynler tarafından yetiştirilen çocuklara evde çok az sorumluluk verilir (Bülbül ve Akkaynak, 2021). Bunların sonucu olarak da çocuklar yaşamlarında sorumsuz davranışlar sergileyebilirler.

Reddedici Anne Baba Tutumu: Reddedici ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamayıp, ona yönelik olumsuz duygular beslemek olarak açıklanabilir. Bu ebeveyn tutumunda ise hem ilgi hem de kontrol düşük düzeydedir. Reddedici aile ortamında yetişen çocuklar sevgiye muhtaçlardır (Dursun, 2010).

Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu: Mükemmeliyetçi tutum sergileyen ebeveynler kendilerinin isteyip de başaramadıklarını çocuklarından başarmalarını isterler (Yamanoğlu, 2009). Mükemmeliyetçi anne ve babalar, çocuklarının kapasitelerinin üzerindeki hedeflere

ulaşmaları noktasında beklenti içerisindedirler. ocuklarından her şeyi eksiksiz yapmalarını beklerler. Çocukları ise tüm bu baskılar karşısında kendisinden beklenileni yerine getiremediklerinde başarısız hissederler ve güvensizlik duygusu yaşarlar (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Ebeveyn tutumlarını, ebeveynlerin ocuk yetiştirme biçimlerini etkilediği düşünülen diğer faktörler içerisinde; ebeveyn eğitim seviyesi ve ebeveyn birlikteliği de yer aldığı için bu araştırmada bu etkenlerle olan ilişki de incelenmiştir. Ebeveyn tutumları düşünüldüğünde en çok rastlanan ve iki u nokta olan demokratik ve otoriter ebeveyn tutumlarını baz alarak araştırma uygulanmıştır.

1.2. Araştırmanın amacı ve nemi

İnsanlar, sınıflandırma yöntemiyle dünyayı çeşitli toplumsal gruplara ayırmaktadır ve ayırdığı bu gruplara yönelik bakış açılarından oluşan bilişsel yapı geliştirmektedir. Bu bilişsel yapı ise “kalıp yargı” olarak adlandırılmaktadır (Mercan, 2018). Kalıp yargılar erkeğe ve kadına nasıl davranılması gerektiğini göstermektedir. Kalıp yargılar; insanların algılayışlarından, toplumsal gruplara yönelik bilgilerinden, inançlarından ve beklentilerinden oluşan bir çeşit bilişsel yapı şeklinde tanımlanabilmektedir (Mackie, Hamilton, Susskind ve Rosselli, 1996’dan aktaran Altınova ve Duyan, 2013). Toplum içerisinde kadın ve erkekleri önemli oranda, toplumsal hayata katılma oranlarını, şekillerini, görünürlüklerini, yaşadıkları toplumda yer alan toplumsal cinsiyet algısı etkilemektedir (ngen ve Aytaç, 2013). Kadınlara dayandırılan toplumsal rollerin eşitlikçi olması için cinsiyete dayalı kalıp yargıların sorgulanması gerekmektedir.

Fırsatların kullanılması, kaynakların ayrılması ve kullanılması ve hizmetlere erişiminde cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi ve hatta tamamen yok edilebilmesi adına toplumsal cinsiyet algısının bilimsel araştırmalar kapsamında incelenmesi ve saptanması önemli bir araç olacaktır (Kahraman Yüce, Kahraman, Ozansoy, Akıllı, Kekillioğlu ve zcan., 2014).

Bireyler, ebeveynlerinin yetiştirme tarzlarından ve onların düşüncelerinden etkilenmektedirler. Toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında da bireyleri yetiştiren ebeveynlerinin etkisinin

olmaması düşünülemez. Cinsiyetçi yaklaşımla mücadelenin ilk adımı cinsiyet rollerine yönelik tutumların belirlenmesi ve sonrasında değiştirilmesidir.

Çalışmanın sonucunda toplumsal dönüşümün gerçekleştirilmesi için toplumun farkındalık düzeyinin artırılması amaçlanmıştır (Gümüş, 2019). Bu düşünce baz alınarak bu araştırmada, Türkiye’de lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerini algılayış biçimleri ve ebeveynlerinin bu algıları üzerinde etkilerinin olup olmadığıyla ilgili literatüre katkı sağlanmak amaçlanmıştır. Bu gerekçeden yola çıkarak, bu araştırmada lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemede demokratik ve otoriter ebeveyn tutumu rolü incelenecektir.

1.3. Problem cümlesi

Lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ile otoriter ve demokratik ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Alt problemler

1. Lise öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında cinsiyet ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Lise öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında sınıf düzeyi ile demokratik ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Lise öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında sınıf düzeyi ile otoriter ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Lise öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında anne babanın birlikte/ayrı olmasıyla ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Lise öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında annenin eğitim düzeyi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Lise öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında babanın eğitim düzeyi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.5. Varsayımlar

- Araştırma için seçilen ölçeklere cevap veren tüm öğrenciler, soruları kendi durumlarını yansıtacak şekilde yansız ve samimi bir şekilde yanıtlamışlardır.
- Araştırma kapsamında ölçülmek istenen özellikleri, ölçmek araçları ölçme noktasında yeterlidir.

1.6. Sınırlılıklar

- Bu araştırma 2021-2022, 2022-2023 eğitim ve öğretim yıllarında eğitim gören lise öğrencilerinin verileriyle sınırlıdır.
- Çalışma, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği'nden edinilen sonuçlarla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Ebeveyn Tutumu: Anneler ve babalar tarafından, çocuklara karşı gösterilen tutum ve davranışların tamamıdır. Diğer bir şekilde anne babaların, çocuklarını hayata hazırlamak adına eğitirken gösterdikleri tutum ve davranışların tümüdür. (Uykan ve Akkaynak, 2019).

Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal cinsiyet kavramı, biyoloji biliminin tanımladığı maddi bedenler için manevi anlamlar yüklemektedir. Kadınla erkeği kültürel anlamda ayırmakta ve tanımlamaktadır (Bingöl, 2014). Bireylerin biyolojik cinsiyetlerine göre onlara birtakım roller biçilir. Toplum ve içinde bulunulan kültür, biyolojik cinsiyete göre kişiden bazı davranışları beklemektedir.

Toplumsal Cinsiyet Rolü: Kadın ve erkekte toplum tarafından beklenen davranış kalıplarıdır.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu kısım cinsiyet, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal cinsiyet rolleri ve ebeveyn tutumlarını içermektedir.

2.1. Cinsiyet

Cinsiyet, kadın ve erkek vücutlarını anatomik anlamda tanımlar, kadın ve erkeklerin fizyolojik farklılıklarıyla ilgili bilgi verir. Her birey dünyaya kız ya da erkek olarak gelmektedir. Biyolojik açıdan kadın ve erkek olmak doğustandır (Bingöl, 2014). Bunu birey kendisi seçemez. Bu durum aynı ölümlü olmak gibi biyolojik olarak varoluşumuzun bir özelliğidir (Kaypak, 2014). Cinsiyet (sex) kavramı biyolojik genlere yönelik özelliklerden meydana gelen değişiklikler sonucu oluşturulmuştur. Bedenin sahip olduğu cinsiyet, doğuştan gelir ve en doğal, en temel özelliklerden biridir. Cinsiyet, bireyin yaşamının başladığı ilk andan beri toplumsal olarak da önem kazanmaya başlamaktadır (Vatandaş, 2007).

2.2. Toplumsal cinsiyet

Toplumsallaşma, bireyin toplumda yer ve kimlik edinmesi sürecidir. Bu süreç bireyin topluma uygun kimlik edinebilmesi için önemlidir. Toplumsal cinsiyet kavramı da bu süreçte ortaya çıkmaktadır (Kaypak, 2014). Toplumsal cinsiyet, bireyin hangi cinsten olduğuna yönelik bilgiyle birlikte toplumun bireyden beklediği davranışlara ve toplumun bireyi yönlendirdiği konuma işaret etmektedir (Vatandaş, 2007). Toplumun kadın ve erkeği anlamlandırış şekli ve bireye yönelik beklentileriyle ilgilidir (Akın, 2007). Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetle toplumsal ve kültürel şekilde ortaya konmuş cinsiyeti birbirinden ayırmak amacıyla kullanılan

bir terimdir. Toplumsallaşma sürecinde ve kültürün içerisinde kazanılmış kadın ve erkek olmayla ilgili özelliklere dikkat çekmektedir (Altınova ve Duyan, 2013).

Toplumsal cinsiyet, bireylere cinsiyetlerine yönelik olarak bazı manevi anlamlar yükler ve onları kültürel olarak ayırır (Bingöl, 2014). Toplumsal cinsiyet, kadınlarla erkekler arasında bulunan farklılıkların toplum içerisinde oluşturulmuş yanlarını vurgulamaktadır (Demirbilek, 2007). Bir diğer deyişle, insanlar erkek veya kadın cinsiyetiyle doğmaktadır ama yetiştirilirken toplumun, cinsiyetleri baz alarak beklediği rollerle harmanlanarak büyümektedir (Terzioğlu ve Taşkın, 2008). Cinsiyet değişmez fakat toplumsal cinsiyet bazı durumlardan etkilenip değişebilmektedir (Aras, Belek, Tuzlukaya, Ertung, Gültekin, Güneş, Saraç, Selçuk, Sever, Şimşek ve Yıldırım, 2013). Toplumsal cinsiyet kavramı, kişilerin belli bir cinsten olmasıyla ilgili bilgiye ve bu bilgiye paralel olmak üzere toplumsal anlamda bireyden sergilemesi beklenen rollere ve toplumda bireye atfedilen durumlara vurgu yapmaktadır (Vatandaş, 2007). Yani toplumsal cinsiyet toplumun ortaya çıkardığı bir durumdur ve değişime açıktır (Aras ve diğerleri, 2013).

Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı toplumun oluşturduğu, temelinde eşitsizlik olduğunun dikkat çektiği kadınlık ve erkeklik ilişkilerini içerisine alan bir kavramdır (Ökten, 2009). Kısacası biyolojik farklılıkların sonucu değildir. Toplumsal cinsiyet, kadın veya erkeklerin birbirlerinden ayrışmalarına sebep olan fiziksel özelliklere değil de erkeklik ve kadınlıkla alakalı toplumun ortaya koyduğu özelliklere dikkat çekmektedir (Dökmen, 2017).

Toplum, doğru gördüğü davranışları kabul edip uygulaması noktasında bireyi sıkıştırmaktadır (Vatandaş, 2007). Erkek ve kadın olarak tanımlanmış birey, kendine yüklenen çeşitli iş ve sorumluluklarla, aynı zamanda toplumun gerekli bulduğu rollerle kimlik kazanmış ve fiziksel belirleyicilerin sonucunda sosyokültürel bir gerçekliğin içerisinde yaşamını sürdürmeye başlamıştır (Yeter, 2015). Çocukların beslenme biçimleri, giydikleri kıyafetler, oynadıkları bilgisayar oyunları ve oyuncaklar, okudukları kitaplar, izledikleri çizgi filmler, dinledikleri masallar gibi pek çok şey iki cins için uygun olduğu kabul edilen imgelerle doludur (Gümüsoğlu, 2008).

Toplumsal cinsiyete biyolojik farklılıklar yol açmamaktadır, kadın ve erkek olmakla ilgili toplumun bizi ne şekilde gördüğüyle, nasıl düşündüğüyle, nasıl algıladığıyla ve nasıl davranmamızı istediğiyle alakalı bir ifadedir (Dökmen, 2017). Toplum veya kültür tarafından

oluşturulan cinsiyet rollerinin nasıl algılandığı oldukça önemlidir. Bu durum bireyler arasında ayrımcılık ve eşitsizliğe yol açabilmektedir (Akkaş, 2019). Toplumsal cinsiyet algısı dini, geleneksel ve kültürel farklı kaynaklardan beslenebilmektedir (Karakaya, 2018).

2.2.1. Toplumsal cinsiyet roller

Rol, davranışsal olarak toplumun bireyden beklentileri olarak tanımlanabilir. Rol ve toplumsal cinsiyet arasındaki en kritik kısım bireyin erkek veya dişi olmasıdır. Cinsiyete bağlı bu roller, bireylerin toplum içerisindeki konumlarını ve görevlerini etkiler ve bireylerin sorumluluklarını da belirler (Evrin, 1972). Toplumların kendi içinde farklı sosyo-kültürel değerleri bulunmaktadır ve bundan dolayı erkeklere ve kadınlara ayrı toplumsal roller yüklenir. Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun ortaya çıkardığı ve bireylere yüklediği sorumluluklardır. Cinsiyet rolleri, birey anne karnındayken ortaya çıkar, bebeklik döneminde şekillenmeye başlar ve okul-iş hayatıyla da pekişir, sonucunda da değişmez yargılara evrilir. (Aras ve diğerleri, 2013). Bireyin doğduğu andan itibaren kazandığı cinsiyet rolü, hayatındaki tüm tercihleri etkilemektedir ve davranışlarına yön vermektedir (Dökmen, 2017).

Toplumsal düzen, kadın ve erkekte farklı davranış, farklı düşünce ve hatta farklı algı dünyası öngörmektedir (Vatandaş, 2007). Toplum tarafından kadın ve erkekte beklenenlerin tamamı toplumsal cinsiyet kalıp yargıları şeklinde tanımlanır (Dökmen, 2017). Kadınlara ve erkeklere yönelik gelişen önyargıların oluşmaya başlamasına sebep olan şey çocukluğumuzda öğrenmeye başladığımız kalıp yargılardır. En temel önyargılardan biri, kadın ve erkek arasında eşitsizliğe neden olan cinsiyet kalıp yargılarıdır. Kalıp yargılar önyargılara neden olmaktadır. Önyargılar ise ayrımcılığa yol açmaktadır (Aras ve diğerleri, 2013).

2.2.2. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği

Kadınlara erkekler yasal düzeyde eşit haklara sahiptirler fakat zaten cinsiyet ayrımcılığı toplum tarafından geliştirilir (Aras ve diğerleri, 2013). Toplumumuzda yaşanan toplumsal cinsiyet ayrımı, toplumun kültürel yapısının atmosferiyle beraber ele alınmalıdır (Bingöl,

2014). Ataerkil toplumlarda kadına yönelik olumsuz kalıp yargılar ve tutumlar sebebiyle ayrımcılık yaşanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarından daha çok etkilenen dünyanın neresinde olursak olalım hep kadınlar olmuştur (Kahraman Yüce vd., 2014). Toplumsal cinsiyet algısından yola çıkarak kadınların daha duygusal olduğu ve erkeklerin ise daha akıllı, daha güçlü olduğu; birtakım işlerin kadınlara, birtakım işlerin de erkeklere uygun olduğu gibi genellemeler yapılmıştır (Saygılıgil, 2020). Toplumsal dünyada kadınlar için edilgen ve pasif roller yakışık bulunurken; erkekler için ise etken ve aktif roller uygun bulunmuştur (Uzun, Erdem, Güç, Uzun ve Erdem, 2017) Erkeği egemen ve kadını boyun eğen rollerle açıklamakta olan, onları biçimlendiren, cinsiyetleri ise bir kalıba sokmuş olan ataerkil sistemler, toplumlarda çok fazla eşitsizliğe sebep olmaktadır (Kahraman Yüce vd., 2014). Kadınlar, çalışan nüfusun üçte birini ve dünyada yaşayan insanların yarıdan fazlasını kapsamaktadır. Fakat maalesef ki kadınlar dünyadaki toplam gelirin onda birine, yeryüzü gelirinin ise yalnızca yüzde birine sahiptir (Aydın, Bekar, Gören ve Sungur, 2016). Kadınlar politik, ekonomik ve sosyal alanlarda erkeklere göre düşük konumlardadır (Dryler, 1998). Toplum kadına, kadın da kendisine başlıca rol olarak “eş ve anne” yi biçer.

Zümbül’e (2022) göre tüm bu ayrımcılıklardan kaynaklı kadınlar erkeklere göre daha negatif olaylar yaşamaktadırlar. Mesela ev ve iş hayatı arasındaki sorumluklar, kadınların erkeklere göre yaşamları boyunca cinsel ve fiziksel saldırılara maruz kalmaları sayılabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği birçok toplumda gözlenmektedir. Toplumsal cinsiyetin sonucunda kadınlar, birçok alandaki haklarından mahrum kalmakta ve erkeklerle eşit haklara sahip olamamaktadır (Ongun Baydar, 2023). Toplumsal cinsiyet olgusunun kadın ve erkekten beklediklerine bakarsak erkeği ‘üstte ve önde’ gördüğünü söyleyebiliriz (Bingöl, 2014). Eşitsizliğin oluşmasına, cinsiyet temel alınarak yapılmış iş bölümleri sebep olur (Özaydınlık, 2015). Zaten erkek ve kadının birbirinden çok farklı olduğu düşünüldüğünden, birbirlerinden farklı uğraşlarının olmasına da şaşırmamalıyız (Bora, 2012).

Ailenin birey üzerinde etkisi birey daha anne karnındayken başlamaktadır (Ünsal Seydooğulları, 2008). Toplumsal cinsiyet ilk başta aile içerisinde oluşmaya başlar. Bunu da ataerkil düşünce ve davranışlar desteklemektedir (Bingöl, 2014). Ataerkil toplumlarda

erkekler kadınlara göre daha gerçekçi ve mantıklı düşünürler. Kadınlar ise erkeklere göre daha duygu odaklıdır (Güzel, 2016).

Anne ve baba, çocuğun sosyalleşmesindeki en temel etkidir. Çocuğun sosyal becerilerini kazanmaya başladığı ilk etkileşimi ailesiyle yaşamaktadır (Karabulut Demir, 2007). Şüphesiz ki bir bireyin gelişiminin sağlıklı olmasının en büyük belirleyicilerinden biri, ebeveynlerinin tutum ve davranışlarıdır (Zümbül, 2022). Kısacası aile, sosyalleşme sürecindeki ilk ve en önemli yapı taşıdır (Vatandaş, 2020). Çocuğun sosyal gelişimindeki başlıca etken, annesini ve babasının ona yaklaşımıdır (Kanak ve Pekdoğan, 2015). Bireyin toplumsal anlamda olumlu davranış geliştirmesinde ve değerlerinin gelişmesinde ebeveynlerinin rol model olması çok önemlidir (Ülküer ve Buz, 1988). Çocuk yetiştirme tarzları, ebeveynlerin çocuklarına yönelik gösterdikleri tutum ve davranışlar, onların gelişimlerini birçok yönde etkilemektedir. (Eni, 2017).

2.3. Ebeveyn tutumları

Ebeveyn tutumunu anne ve babaların, çocuklarının gelişimlerini etkileyecek tarzda her türlü olaya, olumlu veya olumsuz biçimde tepki gösterme eğilimi şeklinde tanımlayabiliriz (Bülbül ve Akkaynak, 2021). Ebeveyn tutumları bireyin kişilik gelişimini her yönden etkilemektedir (Ünsal Seydoogulları, 2008). Aile içerisinde anne babaların çocuklarına karşı bilinçli veya bilinçsiz sergiledikleri tüm davranış ve tavırları çocuğun ilerleyen yaşamında nasıl biri olacağını şekillendirmektedir (Bülbül ve Akkaynak, 2021). Anne ve babanın çocuğa yönelik tutumu çocuğun gelecekteki sosyal ilişkilerini de etkilemektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Bireyin ahlaki gelişimini en çok etkileyen anne baba tutumlarıdır. Çünkü eğitim ilk olarak ailede başlar ve bireyin kişilik gelişiminin temelleri burada atılır. Ebeveyn tutumlarının çocuk üzerindeki olumlu etkisi, toplumun demokratikleşebilmesinde etkilidir.

Anne ve babaların çocuklarıyla iletişimlerinin sağlıklı olması, çocuklarına fırsatlar yaratması ve çocuklarının kendilerini ifade etmelerine imkan vermeleri, çocuğun sosyal gelişimi için çok

önemlidir (Bülbül ve Akkaynak, 2021). Tüm bunlardan hareketle, toplumsal cinsiyet rollerinin gelişmesinde ailenin oldukça önemli yerinin olduğunu söyleyebiliriz.

Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı, cinsiyet rollerinin gelişimini açıklar ve bu cinsiyet rollerinin biçimlenmesinde, bilişsel işlevlerin yol gösterici bir etkisi olduğunu savunmaktadır. Çocuk yaklaşık 2-3 yaşlarındayken, cinsiyet şemalarını belirlemeye başlar. Şemalarıyla bilgiler birleşerek davranışları şekillenir. Kısacası çocuğun cinsiyet rollerini kazanmasında, aile içerisinde ortaya çıkan cinsiyet şemaları etkilidir (Zeyneloğlu, 2008).

Her kültürde çocuk yetiştirme tarzları farklıdır. Buna bağlı olarak kültürlerin beklediği cinsiyet rolleri ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarını değiştirebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, erkeklere ve kadınlara yapmaları ve yapmamaları gerekenleri tanımlamaktadır (Cankardaş, 2019).

Araştırmacıların yaptıkları çalışmalardan yola çıkarak ebeveyn tutumlarıyla ilgili farklı sınıflandırmaların mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada farklı ebeveyn tutumlarını incelemiştik. Araştırmamızda baz aldığımız otoriter ve demokratik anne baba tutumlarını, Eni (2017) aşağıdaki gibi tanımlamıştır:

2.3.1. Baskıcı ve otoriter anne baba tutumu

Bu tutumu sergileyen anneler ve babalar çocuklarını mutlak standart davranışlara uygun olarak yetiştirirler, çocuklarının özgürlüklerini kısıtlarlar. Çocuklarına rol model olmak yerine onların sözünden çıkmamalarını isterler (Bülbül ve Akkaynak, 2014). Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarıyla aralarındaki ilişkileri net kurallarla belirlemektedir. Baskıcı ve otoriter ebeveyn tutumunu sergileyen anne ve babalar katı bir disiplin anlayışına sahiptir. Bunun sonucu olarak da çocuklar, duygusal olarak yetersiz bir aile ortamda yetişmektedir (Sak, Şahin Sak, Atli ve Şahin, 2015). Ebeveynleri çocukları adına kararlar alırlar, onlar adına konuşurlar ve onlara söz hakkı tanımazlar. Baskının hakim olduğu bir tutum sergilerler. Anne ve babalar çocuklarını çok sık cezalandırırlar, itaate önem verirler. Böyle bir ortamda büyüyen çocuklarda öfke ve kızgınlık gibi duygular hakimdir (Sezer, 2010). Çocuk aileden bağımsız bir birey olarak kabul edilmemektedir (Ünsal Seydooğulları, 2008). Çocuklardan ebeveynlerinin

belirlediği ve esnek olmayan kurallara itaat etmeleri beklenir. Ceza, aile içerisinde ön plandadır. Baskıcı ve otoriter tutumla büyütülen çocuklar, yüksek düzeyde anksiyetesi olan, diğerleriyle sağlıklı sosyal ilişkiler kuramayan kaygılı çocuklardır (Dursun, 2010).

2.3.2. Demokratik anne baba tutumu

Demokratik tutumu benimseyen anneler ve babalar, çocuklarına koşulsuz saygı, sevgi göstermektedirler (Sezer, 2010). Çocuklarına önem veren, onlara sevgilerini belli eden ve bunu dile getiren, çocuklarına kendilerini ifade etmeleri konusunda imkan veren anne babalar bu tutuma sahiptirler. Çocuklar problemlerini kendileri çözmek için çabalarlar. Ebeveynler çocuklarına evde ve dışarda olan kuralları nedenleriyle birlikte açıklarlar (Dursun, 2010). Çocuk ayrı bir birey olarak görülür (Ünsal Seydooğulları, 2008).

Demokratik tutuma sahip ebeveynler, çocuklarının oyunlarını, aktivitelerini mantıklı şekilde yönlendirirler. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarını sözel olarak desteklemektedirler ve kararlı bir tavırla pozitif davranışlar geliştirme noktasında onlara rol model olmaya çalışmaktadırlar (Bülbül ve Akkaynak, 2021). Bireylerin hatta toplumun geleceği açısından ebeveyn tutumlarını olumlu şekilde geliştirmek çok önemlidir (Bülbül ve Akkaynak, 2021).

Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre babanın sahip olduğu cinsiyet rollerine yönelik tutumları kız ve erkek çocuklarını etkilemektedir fakat annenin sahip olduğu cinsiyet rolleri tutumları öncelikle kız çocuklarının toplumsal cinsiyet rollerini etkilemektedir.

Zeyneloğlu'na (2008) göre anne babaların eğitim seviyesi yükseldikçe, çocuklar da daha eşitlikçi tutuma sahip olmaktadır.

Aslan (2007), cinsiyet rollerine yönelik lise son sınıf kız öğrencileriyle yaptığı çalışmada benzer sosyoekonomik özellikleri olan lise öğrencilerinin, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algılarının da benzemekte olduğunu tespit etmiştir.

Kul Uçtu ve Karahan'a (2016) göre cinsiyete yönelik sorumluluklar ve roller ilk olarak aile içinde, ebeveyn tutumları dolayısıyla öğrenilir. Cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğe bazı anlamlar yüklemektedir ve bu anlamlar da toplumsal cinsiyet algısıyla hayata geçmektedir. Geleneksel

yaklaşımın tam zıttı eşitlikçi yaklaşımdır ve kadın ve erkek arasında var olan farklılıkları daha da belirginleştirir ve birçok soruna sebep olur.

Kantoğlu (2017) gelecekte topluma yön verecekleri için ergenlik dönemindeki bireylerle toplumsal cinsiyet rolleri hakkında araştırma yapmıştır. Ergenlik dönemindeki kız ve erkek öğrencilerle yapılan araştırma sonucunda toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına yönelik anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Kantaoğlu, Yurteri Çetin ve Erdoğan'a (2018) göre cinsiyet farklılıklarına, erkeklerin kadınlardan üstün görülmesi, kadın ve erkeklere eşit haklar tanınmaması sebep olmaktadır. Çocuklar 3 yaşına geldiklerinde artık cinsiyet rollerine göre davranışlar sergilemeye başlamaktadırlar ve buna uygun buldukları aktivitelerle ilgilenirler.

Esen, Öztürk ve Siyez'e (2018) göre lise öğrencilerine uygulanan Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği sonucunda, lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları okul türü, annenin çalışma durumu, cinsiyet, ebeveynlerin eğitim seviyesi ve ailenin aylık ortalama geliri değişkenleriyle arasında anlamlı bir farklılık gösterdiğine ulaşılmıştır.

Cankardaş'a (2019) göre cinsiyet rolleri değerlendirildiğinde, anne babaların çocuklarının biyolojik cinsiyetlerine bakarak, onlara farklı tutumlar sergiledikleri ortaya çıkmaktadır. Örneğin erkek çocukları ebeveynlerinin onayını alabilmek adına erkeksi davranışlar sergileme çabası içerisinde olabilirler.

Dursun'a (2020) göre ergenlerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı, geleneksel toplumsal cinsiyet algısından daha azdır. Kişilik, ergenlik döneminde geliştiği için ergenlerin tutumlarla yönlendirilmesi oldukça önemlidir. Geleneksel toplumsal cinsiyet algısı arttıkça kadına şiddetin de arttığı görülmektedir.

Türkmen ve Alptekin'e (2020) göre toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda erkekler kızlara oranla daha geleneksel görüşlere sahiptirler. Çeşitli akademik çalışmaların sonuçlarına da bakarak da bu sonuca ulaşabiliriz. Yapılan çalışmalardan ulaşılan bir diğer sonuç çalışan annelerin eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip olmalarına rağmen ev ortamında annelik ve eş olmanın getirdiği sorumluluklardan dolayı geleneksel cinsiyet algısına sahip oldukları görülmektedir.

Bülbül ve Akkaynak'a (2021) göre, anne ve babaların çocuklarına rol model olarak onların pozitif davranışlarını geliştirmelerine yardımcı olmalılardır. Ayrıca ebeveynler çocuklarını

kendilerini ifade etmeleri konusunda geliştirmelerine olanak sağlayan demokratik ebeveyn tutumlarını sergilemeye önem vermelidirler. Bu sayede çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerini ve diğerleriyle olan iletişimleri geliştirmiş olurlar.

Yukardaki araştırmalar ele alındığında ebeveyn tutumları, toplumsal cinsiyet algısını üzerinde etkili olan etmenlerin başında gelmektedir. Fakat literatürde ebeveyn tutumları özelleştirilerek yapılan yeterli sayıda çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle bu araştırmada demokratik ve otoriter ebeveyn tutumları üzerinden toplumsal cinsiyet algısı araştırılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın yöntemi

Araştırma kapsamında nicel araştırma yöntemleri arasından genel tarama modelleri içerisinde ilişkisel tarama yöntemi kullanılmaktadır. Tarama modeli geçmişte, günümüzde var olan herhangi bir olayı tanımlayan, öğrenmenin gerçekleşmesinin ardından bireyden istenen davranışların gerçekleşmesi için uygulanmış olan sürecin tamamıdır. Genel tarama modelinde, evrenle alakalı genel bir kanıya varmak amacıyla evrenin tamamından veya evrendeki bir gruptan örneklem alınarak evren üzerinde tarama yapılmaktadır. İlişkisel tarama yönteminde, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin varlığı veya derecesini ortaya çıkarma amaçlı kullanılmaktadır. (Bahtiyar ve Can, 2016) İlişkisel tarama modeli, değişkenlerin aynı anda değişip değişmediğini ve eğer değişme varsa da değişimin nasıl gerçekleştiğini ortaya çıkarmayı hedefler (Karasar, 2011).

3.2. Çalışma grubu

2021-2022, 2022-2023 eğitim öğretim yıllarında öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü katılan 206 lise öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcıların 146'sı kız, 60'ı erkektir. 50 öğrenci 9. sınıf, 43 öğrenci 10. sınıf, 56 öğrenci 11. Sınıf ve 57 öğrenci 12. sınıfta öğrenim görmektedirler.

3.3. Veri toplama araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından doldurulan kişisel bilgi formu, anneyle babanın birlikte olup olmadığı, anne ve babanın eğitim düzeyleri, sınıf düzeyi ve cinsiyet gibi demografik değişkenlere yönelik sorular içermektedir.

3.3.2. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Bilal (1984) ölçeği, öğrencilerin anne ve babalarının tutumlarına yönelik bilgi toplamak amacıyla hazırlamıştır. ABTÖ, Yıldız Kuzgun'un geliştirdiği Anne Baba Tutum Envanteri'nden yararlanılarak geliştirilmiştir. Ayrıca konuyla alakalı değişik kaynaklar taranıp, otoriter ve demokratik anne ve baba tutumları için örnek olabilecek bazı davranışlar tespit edilmiş, bu davranışlar madde madde ifade edilmiş ve 70 maddeden oluşan bir anne baba tutum ölçeği formu ortaya çıkarılmıştır. Hazırlanmış olan bu deneme formu, 30 kişilik bir uzman grubun geçerlemesine sunulmuş, otoriter ve demokratik ebeveyn tutumlarından hangisini ne ölçüde yansıttığına, sonrasında ifadeyle ilgili tutumu yansıtma derecesini 3 seçenek içerisinde tespit etmeleri, eğer ifade demokratik ve otoriter anne baba tutumunu yansıtmıyorsa da işaretlememeleri istenmiştir. Uzman görüşlerine göre otoriter ve demokratik ifadelerle “kesinlikle yansıtıyor” ve “yansıtıyor” olarak belirtilmiş olan maddelerinden toplam yüzdenin %74' ün altında olmayanlar envantere dahil edilmiştir. 50 maddelik, 25 tanesi demokratik, 25 tanesi otoriter ifadeden oluşmuş, likert tipte bir ölçek geliştirilmiştir. Maddelerden birkaçı olumlu ve birkaçı da olumsuz olarak tanımlanmış, otoriter ve demokratik maddeler karma şekilde düzenlenmiştir. ABTÖ, anne ve baba için “demokratik” veya “otoriter” olarak algılanışlarına göre, ayrı ayrı iki puan vermektedir. Anne veya babanın “demokratik” olarak algılanması için puanın yüksek olması gerekmektedir. Bilal (1984), ABTÖ'nün güvenilirliğine yönelik maddelere verilen yanıtların kararlılığıyla ilgili bilgi sahibi olmak adına ölçeği lise son sınıfta okuyan öğrencilerden oluşan 89 kişiden oluşan gruba, 15 gün ara verilerek iki defa uygulamıştır. “Test- tekrar test yöntemi” sonucunda tespit edilmiş güvenilirlik katsayıları baba için 0.76 ve anne için 0.75 olarak hesaplanmıştır. Anne Baba Tutum Ölçeği'nin değerlendirilmesinde öğrenciler, ebeveynlerinin tutumlarını ölçek içerisinde belirtilmiş olan davranışlara uygun olup olmadığı yönünden düşünerek ve aşağıda belirtilen dereceler içerisinde seçerek yapılmaktadır. (1) Hiç Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3)

Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Tamamen Katılıyorum. Öğrencilerin puanlamaları baba ve anne için ayrı ayrı incelenerek, otoriter ve demokratik tutum içermekte olan ifadelerin puanları tek tek hesaplanmıştır. Sonuç puanının yüksek olması demek anne veya babanın demokratik algılanması demektir (Tuzgöl, 1998).

3.3.3. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği: (TCAÖ)

TCAÖ, kişilerin toplumsal cinsiyetle ilgili algıları saptanmak için geliştirilmiştir. Ölçek 5’li Likert tiptedir (Hiç Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5)). 25 madde içeren bir ölçektir. Ölçek, “Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir. ”, “Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.” gibi 10 olumlu maddenin yanında “Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.”, “Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.” gibi tersten puanlanan 15 olumsuz madde de içermektedir. Ölçekten en düşük alınacak puan 25 puandır ve bunun yanı sıra en yüksek de 125 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınmış olan yüksek puan eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısını göstermektedir. Ölçeğin geçerliği hakkında bilgi edinmek amacıyla yapılmış olan açıklayıcı faktör analizi sonucuna göre ölçeğin tek boyuttan meydana geldiği anlaşılmıştır. Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .87 olarak bulunmuştur (Altınova ve Duyan, 2013). Ölçeğin bu çalışmada ise Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .92 bulunmuştur.

3.4. Veri toplama süreci

Sakarya Üniversitesi’nin Etik Kurulu’ndan alınan izinlerden sonra veriler 2021-2022, 2022-2023 eğitim-öğretim yılları içerisinde toplanmaya başlanmıştır. Araştırmaya katılanlara araştırmanın gönüllülük esasına dayandığı, dilediklerinde uygulamayı yarıda kesebilecekleri açıklanmıştır. Ortalama olarak ölçeklerin cevaplanma süresi 30 dakikadır.

3.5. Verilerin analizi

Araştırmadaki istatistiksel analizlerin tamamı IBM SPSS 25.0 programından yararlanılarak yapılmıştır.

Araştırmada değişkenlere ait standart sapma ve ortalama gibi betimleyici istatistiklerden faydalanılmıştır.

İlk başta Anne Baba Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin normal dağılım hipotezine olan uygunluğu çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenerek belirlenmiştir ve parametrik test yöntemleri kullanılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1'de görüleceği üzere Anne Baba Tutum Ölçeği'nin alt boyutları ve Toplumsal Cinsiyet Algısı çarpıklık ve basıklık katsayısı istenilen değerlerdedir ve yapılan analizlerde bağımsız örneklem tek yönlü varyans analizi (ANOVA), t-Testi, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu gibi teknikler kullanılmıştır.

Lise öğrencilerinin ebeveyn tutumlarıyla toplumsal cinsiyet algısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi cinsiyet ve anne ile baba birliktelik durumu değişkenleri açısından inceleyip, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği sonucuna ulaşmak amacıyla “bağımsız örneklem t-Testi” kullanılmıştır.

Değişkenlerin normal dağılım, homojenlik, bağımsızlık, eklenebilirlik şartlarını yerine getirdiğinden dolayı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) analiziyle bakılmıştır.

Lise öğrencilerinin anne-baba tutumları ile toplumsal cinsiyet algısı düzeylerinin anne ve baba eğitim seviyesi, öğrenci sınıf düzeyi değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık sergileyip sergilemediğine tek yönlü varyans analiziyle bakılmıştır.

Parametrik testlerin kullanılmasında grup farkı için Post Hoc testi yapılmıştır. Gruplar arasındaki farkların anlamlı olduğu durumlarda, bu farkın hangi grup ya da gruplardan ortaya çıktığını tespit etmek için TUKEY HSD testi uygulanmıştır ve anlamlılık düzeyi .05 olarak bulunmuştur.

Ayrıca Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarıyla toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla “Pearson Korelasyon” kullanılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre istatistiki açıdan anlamlılık seviyesi $p<0,05$ şeklinde değerlendirilmiştir.

3.5.1. Normallik Analizi

Seçer'e (2015) göre çarpıklık ve basıklık değerleri bakılarak normal dağılım varsayımının değerlendirilmesi daha doğru bir yaklaşımdır.

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Tablo 1'de verilerin basıklık ve çarpıklık katsayılarına yönelik değerler yer almaktadır.

Tablo 1

Ölçeklerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçek	N	Çarpıklık	Basıklık
Toplumsal Cinsiyet Algısı	206	-1,452	1,731
Anne Tutum			
Demokratik	206	-,590	-,240
Otoriter	206	,618	-,020
Baba Tutum			
Demokratik	206	-,225	-,753
Otoriter	206	,396	-,328

Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre, çarpıklık ve basıklık değerleri +2 ve -2 arasındaysa normal dağılımın sağlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda araştırmadaki değişkenlerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

3.5.2. Güvenirlilik Analizi

Bu bölümde; çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmış olan Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ne yönelik iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Cronbach's Alpha değerlerinin ölçütleri aşağıda verilen şekildedir;

α değeri,

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ güvenilir değil,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ düşük güvenilirlikte,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ oldukça güvenilir,

$0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ yüksek güvenilirdir (Özdamar, 2015)¹.

Tablo 2

Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Alt Boyutları ve Güvenirlilik Analizi Bulguları

Ölçekler	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Toplumsal Cinsiyet Algısı	.934	
Anne Tutum		
Demokratik	.931	25

Otoriter	,896	25
Baba Tutum		
Demokratik	,929	8
Otoriter	,876	5

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin güvenilirliğine yönelik Cronbach's Alpha değeri .934 olarak bulunmuştur.

Anne Baba Tutum Ölçeği'nin güvenilirliği için alt boyutları demokratik anne tutum Cronbach's Alpha değeri .931, otoriter anne tutum Cronbach's Alpha değeri .896 olarak bulunmuştur.

Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin güvenilirliği için alt boyutları baba tutum demokratik Cronbach's Alpha değeri .929, baba tutum otoriter Cronbach's Alpha değeri .876 hesaplanmıştır.

Bulunan değerler sonucunda ölçeklerin ve alt boyutlarının yüksek derecede güvenilir olduğu ve çalışmada kullanılması açısından bir engel olmadığı anlamına gelmektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu kısımda araştırma soruları doğrultusunda yapılmış olan analiz sonuçları yer almaktadır ve bulgular yorumlanmaktadır.

4.1. Problem cümlesine ilişkin bulgular

Çalışmanın bu kısmında, anne baba tutum genel ortalamaları ve alt boyutlarıyla toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla parametrik test yöntemlerinden olan “Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. İstatistiki açıdan anlamlılık seviyesi $p < 0,05$ olarak hesaplanmıştır. Korelasyon katsayısının değerlendirme ölçütleri ise aşağıdaki gibidir;

“ $0.00 = r_p$ ilişki yoktur.”

“ $0.00 < r_p < 0.29$ düşük düzeyde ilişki vardır.”

“ $0.30 < r_p < 0.69$ orta düzeyde ilişki vardır.”

“ $0.70 < r_p < 0.99$ yüksek düzeyde ilişki vardır.”

“ $1.00 = r_p$ mükemmel ilişki vardır.” (Köklü, Büyüköztürk ve Bökeoğlu, 2006).

Tablo 3

Anne-Baba Tutum ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Arasındaki İlişki (Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi) N=206

		Anne Tutum.		Baba Tutum	
		Demokratik	Otoriter	Demokratik	Otoriter
Toplumsal Cinsiyet Algısı	r _p	,156*	-,232**	,039	-,276**
	p	,025	,001	,573	,000

*p<0.05, **p<0.01,

Tablo 3'teki Pearson Korelasyon Testi sonuçlarını incelediğimizde;

- Lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeyleri ile otoriter anne tutumu düzeyleri (r:-0,232, p<.05) ve otoriter baba tutumu düzeyleri (r:-0,762, p<.05) arasındaki ilişki, istatistiksel olarak anlamlıdır, negatif yönlüdür ve düşük düzeydedir.
- Lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeyleri arttıkça, lise öğrencilerinin anne-baba tutumunu otoriter olarak algılama düzeyleri de azalmaktadır.
- Lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeyleri ile demokratik anne tutumu düzeyleri (r:0,156, p<.05) arasındaki ilişki, istatistiksel olarak anlamlıdır, pozitif yönlüdür ve düşük düzeydedir.
- Lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeyleri arttıkça, lise öğrencilerinin anne tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri de artmaktadır.

4.2. Alt problemlere ilişkin bulgular

4.2.1. Değişkenlere Yönelik Frekans Analizi Sonuçları

Çalışmanın bu bölümünde lise öğrencilerinin kişisel özelliklerine ilişkin frekans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4

Lise Öğrencilerinin Değişkenlere Göre Dağılımları N=206

Değişkenler	Kişisel Özellikler	f	%
Cinsiyet	Kız	146	70,9
	Erkek	60	29,1
Sınıf	9.sınıf	50	24,3
	10.sınıf	43	20,9
	11. sınıf	56	27,2
	12. sınıf	57	27,7
Anne-Baba Birliktelik Durumu	Ayrı/Boşanmış	15	7,3
	Birlikte	191	92,7
Anne Eğitim	İlkokul	50	24,3
	Ortaokul	39	18,9
	Lise	62	30,1
	Lisans	55	26,7

Baba Eğitim	İlkokul	35	17,0
	Ortaokul	28	13,6
	Lise	71	34,5
	Lisans	72	35,0

Lise öğrencilerinin %70,9 oranında kız olduğu, %29,1 oranında erkek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin %27,7 oranında 12. sınıf olduğu, %27,2 oranında 11. sınıf olduğu, %24,3 oranında 9. sınıf olduğu, %20,9 oranında 10. sınıf olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin ebeveynlerinin %92,7 oranında birlikte, %7,3 oranında ayrı/boşanmış olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin annelerinin eğitim durumları incelendiğinde %30,1 oranında lise mezunu olduğu, %26,7 oranında lisans mezunu olduğu, %24,3 oranında ilkokul mezunu olduğu, %18,9 oranında ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin babalarının eğitim durumları incelendiğinde %34,5 oranında lise mezunu olduğu, %35,0 oranında lisans mezunu olduğu, %17,0 oranında ilkokul mezunu olduğu, %13,6 oranında ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir.

4.2.2. Değişkenlere Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

Araştırmanın değişkenlerini toplumsal cinsiyet algısı ve anne-baba tutum alt boyutları oluşturmaktadır.

Çalışmanın bu kısmında, değişkenlerle alakalı tanımlayıcı istatistikler Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5

Değişkenlere Yönelik Betimsel Analizi Sonuçları

Ölçek	N	$\bar{X}$	SS
Toplumsal Cinsiyet Algısı	206	108,46	16,27
Anne Tutum			
Demokratik	206	94,63	18,35
Otoriter	206	57,38	16,50
Baba Tutum			
Demokratik	206	88,27	19,23
Otoriter	206	56,60	15,45

Araştırmaya dahil olan lise öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ifadelerine verilen yanıtlarının puan ortalaması ($\bar{X}$ =108,46) olarak bulunmuştur.

Araştırmaya dahil olan lise öğrencilerinin, ABTÖ ifadelerine verdikleri yanıtlar incelendiğinde anne tutumunu demokratik olarak algılayan yanıtların toplam ortalaması ($\bar{X}$ =94,63), anne tutumunu otoriter olarak algılayan yanıtların toplam ortalaması ($\bar{X}$ =57,38), baba tutumunu demokratik olarak algılayan puan ortalaması ($\bar{X}$ =88,27), baba tutumunu otoriter olarak algılayan puan ortalaması ($\bar{X}$ =56,60) olarak tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma grubunu oluşturan lise öğrencilerinin anne baba eğitim durumu, cinsiyet, sınıf, ebeveyn birliktelik durumu dağılımlarına göre Anne Baba Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve alt boyutlarından ulaşılan ortalama puanlar arasındaki farklılaşmalar incelenmiştir.

4.2.2.1. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Tablo 6, toplumsal cinsiyet algısı ve anne baba tutumlarının genel ortalamalarını ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmasını ortaya çıkaran bağımsız örneklem grubu t testi sonuçlarını içermektedir.

Tablo 6

Cinsiyet Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Kız	146	112,57	13,42	6,142	,000*
	Erkek	60	98,46	18,26		
Anne Tutum						
Demokratik	Kız	146	94,09	19,60	-,653	,515
	Erkek	60	95,93	14,95		
Otoriter	Kız	146	57,88	16,41	,682	,496
	Erkek	60	56,15	16,81		
Baba Tutum						
Demokratik	Kız	146	86,17	20,13	-	,014*
	Erkek	60	93,37	15,88		
Otoriter	Kız	146	57,35	15,33	1,092	,276

*p<.05

Yukarıda yer alan Tablo 6'ya göre cinsiyet kategorik değişkeni ile lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı (t:6.142, p<0.05) ve demokratik baba tutumu (t:-2.473, p<0.05) ortalama puanları arasında anlamlı fark varken demokratik anne tutumu (p>0.05), otoriter anne tutumu (p>0.05), otoriter baba tutumu (p>0.05) ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Kız lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeylerinin ($\bar{X}$ =112,57) erkek lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeylerinden ($\bar{X}$ =98,46) istatistiksel olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Baba tutumunu demokratik olarak algılayan erkek lise öğrencilerinin ortalama puanlarının ($\bar{X}$ =93,37) baba tutumunu demokratik olarak algılayan kız lise öğrencilerinin ortalama puanlarından ($\bar{X}$ =86,17) istatistiksel olarak yüksek olduğu bulunmuştur.

4.2.2.2. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Ebeveyn Birliktelik Durumu Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Tablo 7, anne baba tutum ve toplumsal cinsiyet algısının genel ortalamasının ve alt boyutlarının ebeveyn birlikteliğe göre farklılaşmasını ortaya çıkaran bağımsız örneklem grubu t testi sonuçlarını içermektedir.

Tablo 7

Ebeveyn Birliktelik Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Ebeveyn Birliktelik	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Birlikte	191	108,09	16,37	-	,253
	Ayrı/Boşanmış	15	113,09	14,63	1,146	
Anne Tutum	Birlikte	191	94,23	18,32	-	,269
	Ayrı/Boşanmış	15	99,69	18,57	1,109	
Otoriter	Birlikte	191	57,68	16,64	,938	,349
	Ayrı/Boşanmış	15	53,53	14,56		
Baba Tutum	Birlikte	191	88,75	18,96	1,279	,202
	Ayrı/Boşanmış	15	82,16	22,25		
Otoriter	Birlikte	191	56,84	15,64	,824	,411
	Ayrı/Boşanmış	15	53,43	12,71		

Yukarıda verilen Tablo 7'ye baktığımızda ebeveyn birlikteliğine göre lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ortalama puanları ($p>0.05$), demokratik anne tutumu ($p>0.05$), otoriter anne tutumu ($p>0.05$), otoriter baba tutumu ($p>0.05$) ve demokratik baba tutumu ($p>0.05$) ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

4.2.2.3. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Sınıf Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Tablo 8, anne baba tutum ve toplumsal cinsiyet algısının genel ortalama ile alt boyutlarının sınıf değişkenine göre farklılaşmasını ortaya çıkaran ANOVA testi sonuçlarını içermektedir.

Tablo 8

Sınıf Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin ANOVA- Tukey HSD Testi Sonuçları

Değişkenler	Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss	<i>F</i>	<i>p</i> *	Grup Farkı
Toplumsal Cinsiyet Algısı	9.sınıf	50	108,43	17,22	,073	,974	
	10.sınıf	43	109,09	15,06			
	11.sınıf	56	107,66	17,25			
	12.sınıf	57	108,79	15,70			
Anne Tutum							
Demokratik	9.sınıf ^a	50	95,13	18,54	2,905	,036*	d>b
	10.sınıf ^b	43	88,55	18,60			
	11.sınıf ^c	56	94,10	19,47			
	12.sınıf ^d	57	99,29	15,77			
Otoriter	9.sınıf	50	58,09	16,67	1,898	,131	
	10.sınıf	43	60,82	16,26			

	11.sınıf	56	58,27	18,34		
	12.sınıf	57	53,29	14,06		
Baba Tutum						
	9.sınıf	50	91,97	18,78		
	10.sınıf	43	85,02	20,83		
Demokratik					1,344	,261
	11.sınıf	56	86,15	19,22		
	12.sınıf	57	89,55	18,18		
	9.sınıf	50	54,11	15,63		
	10.sınıf	43	59,20	15,54		
Otoriter					1,636	,182
	11.sınıf	56	58,94	17,35		
	12.sınıf	57	54,50	12,75		

*p<.05

Yukarıda verilen Tablo 8'e göre sınıf kategorik değişkeni ile lise öğrencilerinin demokratik anne tutumu (F:2.905, $p<0.05$) ortalama puanları arasında anlamlı bir fark vardır fakat toplumsal cinsiyet algısı ($p>0.05$), anne tutumu otoriter ($p>0.05$), baba tutumu otoriter ($p>0.05$) ve baba tutumu demokratik ($p>0.05$) ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Anne tutumunu demokratik olarak algılayan 12. sınıf lise öğrencilerinin ortalama puanlarının ($\bar{X}=99,29$) anne tutumunu demokratik olarak algılayan 10. sınıf lise öğrencilerinin ortalama puanlarından ($\bar{X}=88,55$) istatistiksel olarak yüksek olduğu bulunmuştur.

4.2.2.4. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Anne Eğitim Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Tablo 9, anne baba tutum ve toplumsal cinsiyet algısının genel ortalama ve alt boyutlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasını gösteren ANOVA testi sonuçlarını içermektedir.

Tablo 9

Anne Eğitim Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin ANOVA- Tukey HSD Testi Sonuçları

Değişkenler	Anne Eğitim	N	$\bar{X}$	Ss	<i>F</i>	<i>p</i> *	Grup Farkı
Toplumsal Cinsiyet Algısı	İlkokul	50	108,68	19,29	,365	,779	
	Ortaokul	39	110,70	13,76			
	Lise	62	107,89	15,83			
	Lisans	55	107,30	15,67			
Anne Tutum							
Demokratik	İlkokul ^a	50	92,24	19,08	2,711	,046*	d>b
	Ortaokul ^b	39	89,14	19,28			
	Lise ^c	62	96,07	17,12			
	Lisans ^d	55	99,06	17,49			
Otoriter	İlkokul	50	57,36	14,14	2,006	,114	
	Ortaokul	39	62,36	14,82			

	Lise	62	57,30	18,17		
	Lisans	55	53,95	17,17		
Baba Tutum						
	İlkokul	50	86,22	20,79		
	Ortaokul	39	83,26	19,46		
Demokratik					2,065	,106
	Lise	62	89,27	17,93		
	Lisans	55	92,54	18,45		
	İlkokul	50	56,42	14,39		
	Ortaokul	39	60,50	14,24		
Otoriter					2,015	,113
	Lise	62	57,59	16,86		
	Lisans	55	52,87	15,09		

*p<.05

Yukarıda yer alan Tablo 9'a göre anne eğitim kategorik değişkeni ile lise öğrencilerinin demokratik anne tutumu (F:2.711, p<0.05) ortalama puanları arasında anlamlı fark varken toplumsal cinsiyet algısı (p>0.05), otoriter anne tutumu (p>0.05), otoriter baba tutumu (p>0.05) ve demokratik baba tutumu (p>0.05) ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Lisans mezunu olan annelerin tutumunu demokratik olarak algılayan lise öğrencilerinin ortalama puanlarının ($\bar{X}$ =99,06) ortaokul mezunu olan annelerin tutumunu demokratik olarak algılayan lise öğrencilerinin ortalama puanlarından ($\bar{X}$ =88,14) istatistiksel olarak yüksek olduğu bulunmuştur.

4.2.2.5. Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Baba Eğitim Değişkeni Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Tablo 10, anne baba tutum ve toplumsal cinsiyet algısının genel ortalama ve alt boyutlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmasını gösteren ANOVA testi sonuçlarını içermektedir.

Tablo 10

Baba Eğitim Durumuna Göre Anne-Baba Tutum ve Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesine İlişkin ANOVA- Tukey HSD Testi Sonuçları

Değişkenler	Baba Eğitim	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
Toplumsal Cinsiyet Algısı	İlkokul	35	111,36	15,29	1,486	,219
	Ortaokul	28	112,37	15,38		
	Lise	71	106,00	18,45		
	Lisans	72	107,95	14,50		
Anne Tutum						
Demokratik	İlkokul ^a	35	94,60	20,50	,209	,890
	Ortaokul ^b	28	92,11	19,60		
	Lise ^c	71	95,17	17,48		
	Lisans ^d	72	95,08	17,90		
Otoriter	İlkokul	35	58,41	13,18	1,201	,310
	Ortaokul	28	61,90	19,01		

	Lise	71	57,38	17,16		
	Lisans	72	55,11	16,17		
Baba Tutum						
	İlkokul	35	86,75	20,77		
	Ortaokul	28	90,50	21,19		
Demokratik					2,246	,084
	Lise	71	84,23	18,11		
	Lisans	72	92,12	18,24		
	İlkokul	35	58,32	14,18		
	Ortaokul	28	55,89	14,43		
Otoriter					1,365	,255
	Lise	71	58,76	16,98		
	Lisans	72	53,90	14,68		

Yukarıda yer alan Tablo 10'a göre baba eğitim kategorik değişkeni ile lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ($p>0.05$), anne tutumu demokratik ($p>0.05$), anne tutumu otoriter ($p>0.05$), baba tutumu otoriter ($p>0.05$) ve baba tutumu demokratik ($p>0.05$) ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölüm içerisinde, araştırma problemiyle alt problemlerine yönelik bulguların ilgili araştırmalar kapsamında tartışılması yer almaktadır. Devamında ise araştırma sonuçlarına yönelik önerilerle birlikte gelecek araştırmalar için de öneriler bulunmaktadır.

5.1. Sonuç ve tartışma

Çalışmada, Türkiye’de lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili görüşleri ebeveynlerinin tutumlarına göre araştırılmıştır. Ayrıca toplumsal cinsiyet algılarının gelişiminde etkisinin olduğu düşünülen cinsiyet, anne ve babanın birlikte olup olmadığı, sınıf düzeyi ve anne ve babanın eğitim düzeyleri gibi demografik değişkenlerle ilişki değerlendirilmiştir. Bireyin kişilik gelişiminde ve benliği üzerinde aile en güçlü etkiye sahiptir. Kişilik gelişiminin olumlu veya olumsuz etkilenmesi de ebeveyn tutumlarının çeşidine bağlıdır. Otoriter anne baba tutumu, çocuklarının kişiliklerinin gelişimini olumsuz, demokratik anne baba tutumu, çocuklarının kişiliklerinin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bu araştırmanın sonucu da bu bilgiyi destekler niteliktedir.

Araştırma sonucunda lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeyleri arttıkça, lise öğrencilerinin anne-baba tutumunu demokratik olarak algılama düzeyleri de artmaktadır. Alanyazında bu bulguyla örtüşen birçok çalışma yer almaktadır. Ertan ve Türkmen (2023)’in üniversite öğrencilerinin anne baba tutumlarını, psikolojik iyi oluşları ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından inceledikleri çalışmada demokratik ebeveyn tutumuyla ilgili algı arttıkça eşitlikçi tutumun da arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Tam tersi otoriter ebeveyn tutumu algısı artarken de geleneksel toplumsal cinsiyet algısı artmaktadır, sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonucun demokratik anne baba tutumunun çocuklarının kişisel gelişimine değer vermesiyle eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısının önemini fark etmelerine katkıda bulunmasına bağlı olacağını düşünmüşlerdir. Erzeybek (2015) yaptığı araştırmada ebeveynleri demokratik tutuma

sahip çocukların cinsiyet eşitliğine de daha duyarlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç eşitlikçi tutumun cinsiyet eşitliğine duyarlılıkla bağlantılı olduğunu düşündürmektedir. Koyuncuoğlu (2021) yaptığı araştırmasında elde ettiği sonuçlara göre, otoriter ebeveyn tutumunun arttıkça geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun da arttığını tespit etmiştir. Araştırma sonucunda çocuğun demokratik anne baba tutumunun çocuk üzerindeki olumlu etkisi sonucunda geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranış sergilemeyeceği düşünülmüştür. Dursun (2010) da çalışması sonucunda, demokratik ebeveyn tutumuyla büyüyen çocuklarda problem davranışların görülmediğini tespit etmiştir. Vatandaş (2011)'a göre, çocuklar cinsiyeti ilk olarak anne ve babalarından öğrenirler. Otoriter anne baba tutumuna sahip ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları düşüktür. Mesela bu tarz ebeveynler çocukların hangi oyuncakla oynadığına dair yönlendirme yaparlar veya cinsiyetlerine uygun olmadıklarını düşündükleri oyuncaklarla oynadıklarında tepki gösterirler.

Araştırma sonucunda cinsiyet durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı araştırıldığında, kız lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeylerinin erkek lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeylerinden istatistiksel olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bireyin cinsiyeti onun toplumsal cinsiyete yönelik tutumunu birincil faktör olarak etkilemektedir (Sumbas ve Erdemir, 2021). Araştırma sonucu ulaştığımız bu bulgu literatürle uyumludur. Sumbas ve Erdemir'e (2021) göre toplumumuz ataerkil bir sisteme sahip olduğundan erkek rolleri öne çıkar ve buna bağlı olarak da erkekler kadınlara oranla daha geleneksel bakış açısına sahiplerdir. Esen, Siyez, Soylu ve Demirgüz (2017) üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenlerine göre toplumsal cinsiyet algılarını araştırdıkları çalışmada kadınların toplumsal cinsiyet algısı puanlarının erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı puanlarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Uygun ve Önsan (2020) öğretmenlere yönelik yaptıkları çalışmada kadın öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algılarının erkek öğretmenlere göre olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öcal Yüceol (2016) ise çalışmasında erkeklere oranla kadınların daha eşitlikçi olduğunu belirtmiştir. Bu sonuç ataerkil sistemin içerisinde olan cinsiyet ayrımcılığının kadınlara yönelik olmasından kaynaklı, kadınların toplumsal cinsiyet algısına yönelik farkındalıklarının erkeklere oranla daha yüksek olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Tarhan, Ünal ve Çürükvelioğlu Köksal (2017) tarafından yapılan çalışma sonucunda buldukları kadınların erkeklere göre geleneksel cinsiyet rollerini daha az kabul ettikleri bulgusuyla benzer olduğu görülmüştür. Vefikuluçay Zeyneloğlu, Taşkın ve Eroğlu'nun (2007)

yaptıkları çalışma sonucunda erkeklerin kadınlara oranla daha geleneksel bakış açısını benimsedikleri bulunmuştur. Erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine yönelik kalıp yargılara sahip olmalarının sebebinin bu yargıların kendi çıkarlarına uygun olmasına görmesine bağlı olabileceği düşünülmüştür. Kodan Çetinkaya (2013) yaptığı araştırmada, erkeklerin kızlara oranla şiddet eğilimlerinin daha yüksek olduğunu, toplumun erkeğe yüklemiş olduğu rolden kaynaklı erkeklerin daha geleneksel bir tutum sergilediklerini saptamışlardır. Benzer şekilde Sis Çelik, Pasinlioğlu, Tan ve Koyuncu (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda kız öğrencilerin erkeklere nazaran daha eşitlikçi tutumlar sergilediklerini tespit etmişlerdir. Pınar, Taşkın ve Eroğlu (2008) erkeklerin çıkarları doğrultusunda geleneksel rolleri benimsediklerine çalışmalarında yer vermişlerdir. Aylaz, Güneş, Uzun ve Ünal (2014) de kadınların toplumsal cinsiyet algılarının erkeklere nazaran olumlu olduğu sonucunu bulmuşlardır.

Araştırma sonucunda cinsiyet durumuna göre anne baba tutumu incelendiğinde erkek lise öğrencilerinin kız lise öğrencilerine göre baba tutumunu demokratik olarak algılaması istatistiksel olarak daha yüksektir. Erkek öğrencilerin baba tutumunu kız öğrencilere kıyasla daha demokratik algılamaları bulgusuyla benzer sonuçlara literatürde rastlanmıştır. Yıldız ve Erci (2011) ergenlerin cinsiyetlerinin ebeveyn tutumu algılama konusunda etkili olduğunu ve erkek ergenlerin ebeveyn tutumlarını algılama düzeylerinin kız öğrencilere göre yüksek olduğu sonucunu tespit etmişlerdir. Bu durumun nedeninin de erkek ergenlerin kız ergenlere göre ataerkil toplumdan dolayı yani ailenin odağındaki çocukların erkek çocukları olduğundan kaynaklı ebeveyn tutumları fark etmeksizin daha fazla algılamış olabileceklerini düşünmüşlerdir.

Araştırma sonucunda ebeveyn birlikteliğine göre lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı incelendiğinde ebeveynleri birlikte ve ayrı ya da boşanmış olan lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı düzeyleri arasında anlamlı farka ulaşılmamıştır. Bu sonucun katılımcıların ebeveynlerinin %92,7'sinin birlikte olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatürle, bu çalışmayla ulaşılmış olan sonuç benzer niteliktedir. Öztürk ve Doğan (2023) ebeveynlerin birliktelik durumunun kişinin toplumsal cinsiyet algısı üzerinde farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Arslan ve Güz (2018) de yaptıkları araştırmada ebeveyn birlikteliği ve toplumsal cinsiyet algısı değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelediklerinde anlamlı bir fark bulamamışlardır.

Araştırma sonucunda sınıf değişkenine göre anne tutumunu demokratik olarak algılayan 12. sınıf lise öğrencilerinin ortalama puanlarının anne tutumunu demokratik olarak algılayan 10. sınıf lise öğrencilerinin ortalama puanlarından istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu sonucunda sınıf düzeyleri arttıkça anne tutumunu demokratik algılama artar diyebiliriz. Literatürde bu bulguyla benzer araştırma sonuçlarına rastlanmamıştır.

Araştırma sonucunda lisans mezunu olan annelerin tutumunu demokratik olarak algılayan lise öğrencilerinin ortalama puanlarının, ortaokul mezunu olan annelerin tutumunu demokratik olarak algılayan lise öğrencilerinin ortalama puanlarından istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Özetle, anne eğitim seviyesi arttıkça, öğrencilerin anne tutumunu demokratik olarak algılamaları da artıyor diyebiliriz. Fakat bu çalışmada baba eğitim seviyesiyle demokratik tutum ve otoriter tutum arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Literatürde anne ve baba için eğitim seviyesi arttıkça annelerin ve babaların demokratik tutuma sahip olma oranlarının da arttığını ortaya koyan birçok çalışma yer almaktadır. Ertan ve Türkmen (2023) annenin eğitim durumuna göre çocuğun anne tutumunu algılayış biçimini araştırdıkları çalışmada annenin eğitim seviyesi arttıkça demokratik anne tutumu algısının yükseldiği sonucuna ulaşmışlardır. Yaprak (2007) araştırmasında anne baba eğitim seviyesi yükseldikçe demokratik tutumlarının arttığını saptamıştır. Aydoğdu ve Dilekmen (2016), anne baba tutumlarını farklı değişkenler yönünden inceledikleri çalışmalarında, ön lisans mezunu olan anne ve babaların demokratik tutumlarının ortaokul mezunlarına oranla daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Alpoğuz (2014), ebeveyn eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların algıladıkları ebeveyn demokratik tutumlarının da arttığını ve tam tersi ebeveynlerin eğitim seviyesi azaldıkça otoriter tutum algılarının arttığını belirtmiştir.

Araştırma sonucunda ulaşılan bir diğer bulgu anneyle babanın eğitim seviyesiyle toplumsal cinsiyet algısı arasında anlamlı fark bulunmamasıdır. Bulunan sonuçla alanyazında benzer ve farklı sonuca sahip araştırmalar mevcuttur. Gönenç, Topuz, Yılmaz Sezer, Yılmaz ve Büyükkayacı Duman (2018) de yaptıkları çalışmada anne ve babanın eğitim durumlarıyla toplumsal cinsiyet algısı arasındaki farkı istatistiksel olarak anlamsız bulmuşlardır. Altan Arslan ve Güz (2017) de annenin eğitim seviyesinin cinsiyetçilik değerini düşüreceğini düşünerek yaptıkları çalışmada anlamlı bir fark bulamamışlardır. Bunun nedeninin de katılımların homojen dağılım göstermesi olabileceği düşünülmüştür. Buna benzer olarak Öztürk ve Doğan'da (2023) araştırmaları sonucunda anne ile baba eğitim seviyesi toplumsal

cinsiyet algısını etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Uygun ve Önsan (2020) öğretmenlere yönelik yaptıkları çalışmada toplumsal cinsiyet algısını anne baba eğitim seviyesi değişkeninden bağımsız bulmuşlardır. Yağcı, Gürbüz ve Sezgin (2021) de ebeveynlerin eğitim durumuyla toplumsal cinsiyet algısı arasında bir ilişki bulamamıştır. Bunun yanı sıra literatürde annenin eğitim düzeyinin olumlu katkısı olduğuna dair çalışmalar da yer almaktadır (Atış, 2010). Aylaz, Güneş, Uzun ve Ünal (2014) üniversite öğrencilerine yönelik, onların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin düşüncelerini saptamak için yaptıkları araştırmada annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin geleneksel tutumlarının azaldığını saptamışlardır. Bu sonucun çocuğun doğar doğmaz anneyle daha fazla vakit geçirmesiyle bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Başka bir çalışmada Çetinkaya(2013) üniversite öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmada, öğrencilerin annelerinin eğitim seviyeleriyle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ilişkili olduğunu, biri arttıkça diğerrinin de arttığını fakat babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık bulunmadığını saptamıştır.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

Anne baba tutumlarının toplumsal cinsiyet algısını nasıl ve ne ölçüde etkilediğini ortaya çıkarmayı hedefleyen bu araştırmadan ulaşılan sonuçlar, literatüre ebeveyn tutumlarının nasıl olması gerektiğiyle ilgili veri sağlayacaktır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, önceden yapılan çalışmalara katkıda bulunacak ve sonraki çalışmalara da bilgi sağlayacaktır.

Eğitimde koruyucu ve önleyici rehberlik çalışmalarında anne babalara eğitim veren, kişilerin sorunlarının çözümlenmesinde onlara destek olmaya çalışan psikolojik danışmanlara ve ebeveyn eğitimi veren eğitimcilere, eğitim programlarını planlamaları noktasında önemli bakış açıları kazandırması hedeflenmektedir (Ünsal Seydooğulları, 2008).

Toplumda kadının statüsünün yükseltilmesi amacıyla bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik bilgilerinin değerlendirilmesi başka çalışmalarla da desteklenmelidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla toplumun bilinçlendirilmesi, topluma duyarlılık kazandırılması çok önemlidir (Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu, 2009).

5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler

İlk olarak doğar doğmaz çocuklar, cinsiyetleri ön plana çıkarılarak yetiştirilmemelidir (Demirgöz Bal, 2014).

Erkeklerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısının arttırılması için akran eğitimleri verilebilir (Yağcı, Gürbüz ve Sezgin, 2021).

Araştırmaya katılanların lise öğrencileri olması, çalışma sonuçlarını yaş gruplarına genellemeye imkân sağlamamaktadır. Bu araştırmanın aynısını başka yaş gruplarına da uygulanabilir.

Ebeveynlerle çocuklar arasındaki ilişki biçimi, birçok konuda olduğu gibi çocuktaki toplumsal cinsiyet algısında da etkilidir. Bundan dolayı anne-baba tutumları konusunda okullardaki rehberlik servislerinin yürüteceği, bilgilendirme odaklı çeşitli seminer ve eğitimler planlanarak, farkındalık düzeyini arttırılması etkili olacaktır.

Umuyorum ki bu akademik çalışma sonucunda bir gün ülkemizdeki tüm kadınlar zincirlerinden kurtulurlar ve kendi potansiyellerini açığa çıkarma fırsatını yakalarlar (Demirgöz Bal, 2014)

KAYNAKLAR

- Akın, A. (2007). Toplumsal cinsiyet (gender) ayrımcılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(2), 1-9. Erişim adresi: https://silo.tips/queue/toplumsal-cinsiyet-gender-ayrımcl-ve-salk?&queue_id=1&v=1706166644&u=ODguMjM1LjU3LjIwNw==
- Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. *Ekev Akademi Dergisi*, 23(77), 97-118. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/330786/>
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174. doi: 10.24130/eccd-jecs.196720171234
- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/798267>
- Alpoğuz, D. U. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 353354).
- Alptekin, D. (2014). Çelişik duygularda toplumsal cinsiyet ayrımcılığı sorgusu: Üniversite gençliğinin cinsiyet algısına dair bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 203-211. Erişim adresi: <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/1068>
- Altan Arslan, Ş. ve Güz, H. (2018). Eril ve dişil cinsiyet rollerinin medyada sunumunun arka planı: İletişim fakültesi öğrencilerinin cinsiyet algıları üzerine bir araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2022(47), 486-506. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1962178>
- Anlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32) , 31-48. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25119/265238>

- Aras, G., Belek, U., Erdem Tuzlukaya, Ş., Ertung, C., Gültekin, L., Güneş, G., Saraç, S., Selçuk, F. Ü., Sever, Ç., Şimşek, A. ve Yıldırım, P. (2013). *Toplumsal cinsiyet ve yansımaları*. Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Aslan, A. (2007). *Lise son sınıf kız öğrencileri cinsiyet rollerine ilişkin düşünceleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 191539).
- Atış, F. (2010). *Ebelik / hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Aydın, M., Özen Bekar, E., Yılmaz Gören, Ş. ve Sungur, M. A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242. doi: 10.11616/basbed.vi.455842
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Journal of Bayburt Education Faculty*, 11(2), 569-585. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/28762/307860>
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. ve Ünal, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. *TTB Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23(5), 183-189. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/160348/>
- Bahtiyar, C. ve Can, B. (2016). Fen öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerileri ile bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 47-58. Erişim adresi: <https://gcris.pau.edu.tr/handle/11499/26863>
- Bilton T. and K. Bonett, P. Jones, M. Stanworth, K. Sheard, A. Webster. (2002). *Introductory Sociology*. (4th ed.). London: Palgrave Macmillan.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye’de kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (1), 108-114. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/article/125447>
- Buz, S. ve Ülküer, N. S. (1988). 5-6 yaş arasındaki çocukların ana-babalarının ödüllendirme ve cezalandırma yöntemleri. *Eğitim ve Bilim*, 12(69). Erişim adresi: <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5975>

- Cankardaş, S. (2019). Kadın ve erkeklerde olumsuz değerlendirilme korkusunun belirlenmesinde algılanan ebeveyn tutumları ve benlik saygısının rolü. *Psikoloji Çalışmaları*, 39(1), 79-97. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iupcd/issue/46458/567925>
- Çayır, K. ve Ayan Ceyhan, M. (2012). Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık. Bora, A. (Ed.), *Ayrımcılık, çok boyutlu yaklaşımlar*, (ss. 175-189). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bülbül, N. ve Akkaynak, M. (2021). Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(1), 32-66. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd/issue/61336/841052>
- Cankardas, S. (2019). Kadın ve erkeklerde olumsuz değerlendirilme korkusunun belirlenmesinde algılanan ebeveyn tutumları ve benlik saygısının rolü. *Studies in Psychology*, 39(1): 79-97. doi: 10.26650/SP2018-0022
- Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86(3), 139-170. Erişim adresi: <https://ses.org.tr/wp-content/uploads/toplumsalcinsiyetrolleri.pdf>
- Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet ayrımcılığının sosyolojik açıdan incelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(511), 12-27. Erişim adresi: http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/files/articles/152820003974_1.pdf
- Demirgöz Bal, M. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *KASHED*, 1(1), 15-28. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kashed/issue/22284/239026>
- Dinç, E. Y. D. (2018). *İstanbul’da bir ilçede toplumsal cinsiyet algısının araştırılması*. (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 540919).
- Dökmen, Z. Y. (2017). *Toplumsal cinsiyet-sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 265502).

- Dursun, A. (2020). Kadına yönelik şiddet: Ergenlerin toplumsal cinsiyet algılarının yordayıcılığı. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3(6,) 33-44. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bpd/issue/55067/756085>
- Dryler, H. (1998). Parental role models, gender and educational choice. *British Journal of Sociology*, 49(3), 375-398. doi: 10.2307/591389
- Elgün, A., Yeniçeri Alemdar M. 2017. A study oriented on the communication faculty students' attitudes towards gender roles: *Ege University sample. International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 1054-1067. doi: 10.24289/ijsser.316874
- Eni, B. (2017). *Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve algıladıkları ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 466096).
- Ertan, E. B. ve Türkmen, M. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları, Psikolojik İyi Oluşları ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından İncelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(2), 809-826. doi: 10.30783/nevsosbilen.1122989
- Erzeybek, B. (2015). *Anne-babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri tutumları* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 396544).
- Esen, E., Öztürk, B. & Siyez, D.M. (2018). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği'nin ergen formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 6(12), 144-173. Erişim adresi: <https://www.nesnedergisi.com/makale/pdf/1511630972.pdf>
- Evrin, S. (1972). *Şahsiyet alanında psikososyolojik bir kavram olarak rol sorununa giriş*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Gönenç, İ. M., Topuz, Ş., Yılmaz Sezer, N., Yılmaz, S. ve Büyükkayacı Duman, N. (2018). Toplumsal cinsiyet dersinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 22-29. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/497628>

- Gümüş, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2(3), 31-47. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bpd/issue/42091/506430>
- Gümüşoğlu F. (2016). Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4), 39-50. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/211004>
- Gürhan, N. (2010). Toplumsal cinsiyet ve din. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 5, 58-80. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115954>
- Güzel, A. (2016). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve ilişkili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4), 1-11. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumussagbil/issue/32262/358290>
- Kahraman Yüce, L., Kahraman, A. B., Ozansoy, N., Akıllı, H., Kekillioğlu, A. ve Özcan, A. (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi toplumsal cinsiyet algısı araştırması. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Studies*, 9(2), 811-831. doi: 10.7827/TurkishStudies.6244
- Kantoğlu, A. (2017). *Bir grup ergenin toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kantoğlu, A., Yurteri Çetin, N. ve Erdoğan, A. (2018). Ergenlerde toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 10(2), 175-187. doi: 10.18521/ktd.368702
- Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 214208).
- Karakaya, H. (2018). Toplumsal cinsiyet algısı, din ve kadın. *Journal of Analytic Divinity*, 2(2), 36-62. doi: 10.46595/jad.418134
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi.

- Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 , 208-225. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/787018>
- Kaypak, Ş. (2014). Toplumsal cinsiyet bakış açısından kente bakmak. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(1), 344-357. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/niguiibfd/issue/19754/211474>
- Koyuncuoğlu, M. (2021). *Üniversite öğrencilerinde algılanan anne-baba tutumu ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 694134).
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne Dergisi*, 1(2), 21-43. doi: 10.7816/nesne-01-02-02
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Bökeoğlu, Ö. Ç. (2006). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kul Uçtu, A. ve Karahan, N. (2016). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet algısı ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2882-2905. doi: 10.15869/itobiad.267086
- Lecompte, G., Lecompte, A. ve Özer, S. E. (1978). Üç sosyo-ekonomik düzeyde, Ankaralı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: Bir ölçek uyarlaması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 1(1), 5-8. Erişim adresi: <https://asosindex.com.tr/index.jsp?modul=articles-page&journal-id=1428&article-id=75631>
- Mercan, N. (2018). Kendini gerçekleştiren kehanet teorisi bağlamında kadınlarla ilgili kalıp yargılara yönelik bir araştırma. *Kadın/Woman 2000*, 19(1), 31-42. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/289478/kendini-gerceklestiren-kehanet-teorisi-baglaminda-kadinlarla-ilgili-kalip-yargilara-yonelik-bir-arastirma>
- Ongun Baydar, H. (2023). *Kadına yönelik şiddet ve cinsiyetçilik ilişkisinde kadın düşmanlığının aracı rolü* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 835735).

- Öcal Yüceol, S.E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 441119).
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 303-312. Erişim adresi: <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/toplumsal-cnsiyet-ve-ktdar-gneydou-anadolu-blgesnn-toplumsal-cnsiyet-dzen-gender-and-power-the-system-of-gender-in-southea.pdf>
- Öngen, B. ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 0(48), 1-18. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9552/119306>
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33), 93-112. doi: 10.21560/spcd.03093
- Özdamar, K. (2015). *Paket program ile istatistiksel veri analizi*. (10. Baskı). Ankara: Nisan Kitabevi.
- Özdemir, M. (2010). Türkiye'deki reklâmlarda toplumsal cinsiyet ve sunumu. *Millî Folklor*, 22(88), 101-111. Erişim adresi: <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=88&Sayfa=98>
- Öztürk, Ö. ve Doğan, H. (2023). Okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarının karşılaştırılması. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3[Prof. Dr. Ayla OKTAY Özel Sayısı], 1-15. doi: 10.55008/te-ad.1286509
- Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 29, 1-13. Erişim adresi: <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423868021.pdf>
- Pınar D. G., Taşkın P. D. L. ve Eroğlu P.K. (2008). Başkent üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *HUHEMFAD*, 15(1), 47-50. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunhemsire/issue/7845/103305>

- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atli, S. ve Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991. doi: 10.17860/efd.33313
- Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet. Gültekin ve diğerleri (Yay. haz.), *Toplumsal cinsiyet ve yansımaları* (ss. 27-32). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Savcı, İ. (1999). Toplumsal cinsiyet ve teknoloji. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(1), 123-142. doi: 10.1501/SBFder_0000001939
- Saygılıgil, F. (2020). *Toplumsal cinsiyet tartışmaları*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Seçer, İ. (2015). *Spss ve lisrel ile pratik veri analizi*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sezer, Y. Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-19. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13709/165977>
- Sis Çelik, A., Pasinlioğlu, T., Tan, G. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186. Erişim adresi: https://fnjn.org/Content/files/sayilar/161/___niversite%20___rencilerinin%20Cinsiyet%20E___itli___i%20Tutumlar___n___n%20Belirlenmesi%5B%23112251%5D-95104.pdf
- Sumbas, E. ve Erdemir, N. (2021). Toplumsal cinsiyet algısı ile duygu düzenleme arasındaki ilişki. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 117-125. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1642027>
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59. Erişim adresi: <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php>
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(32) , 31-48. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25119/265238>
- Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. (6th ed.). Boston: Pearson.

- Terzioğlu, F. ve Taşkın L. (2008). Kadının toplumsal cinsiyet rolünün liderlik davranışlarına ve hemşirelik mesleğine yansımaları. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 62-67. Erişim adresi: <https://silo.tips/download/kadinin-toplumsal-cnsiyet-rolnn-lderlk-davranilarina-ve-hemrelk-meslene-yansimala>
- Türkmen, D. ve Alptekin, G. (2020). Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi: Eskişehir örneği. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 2(2), 608-629. doi: 10.35452/caless.2020.32
- Ulusoy, D. (1999). Plastik sanatlarda toplumsal cinsiyet. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat fakültesi Dergisi*, 16 (2). 47-73. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/huefd/issue/41186/497362>
- Uygun, K. ve Önsan, Ö. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 99-114. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1350507#:~:text=Sosyal%20bilgiler%20%C3%B6%C4%9Fretmenlerinin%20toplumsal%20cinsiyet%20alg%C4%B1lar%C4%B1n%C4%B1n%20ortalamas%C4%B1n%C4%B1n%20x%CC%84%3D101%2C06,bi%C3%A7iminin%20etkisinin%20oldu%C4%9Fu%20ortaya%20%C3%A7%C4%B1km%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.>
- Uykan, E. ve Akkaynak, M. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3), 1620-1644. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd/issue/49325/632027>
- Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Merve, A., Uzun, Ş. ve Erdem, E. Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693. doi: 10.14687/jhs.v14i1.4354680
- Ünal, F., Tarhan, S. ve Çürükvelioğlu Köksal, E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısını yordamada cinsiyet, sınıf, bölüm ve toplumsal cinsiyet oluşumunun rolü. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 6(1), 227-236. doi: 10.14686/buefad.287496

- Ünsal Seydooğulları, S. (2008). *Demokratik ve otoriter ana baba tutumlarının lisede öğrenim gören öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 228579).
- Vatandaş, D. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0(35), 29-56. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9517/118909>
- Vatandaş, D. D. C. (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 35, 29-56. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9517/118909>
- Vatandaş, S. (2020). Sosyalleşme ve sosyalleşmenin sosyal medya mecralarındaki anlamsal ve işlevsel dönüşümü. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 813-832. doi: 10.17680/erciyesiletisim.675531
- Vefikuluçay, D, Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K. ve Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14(2), 12-27. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunhemsire/issue/7846/103312>
- Yeter, E. (2015). Toplumsal cinsiyet bağlamında kadının özneliği ve din. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(2), 189-210. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuilah/issue/27032/284635>
- Yağcı, F., Gürbüz, M. D. ve Sezgin, E. (2021). ergenlik dönemi çocukların cinsel eğitime yönelik tutumları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1211-1225. doi: 10.32709/akusosbil.889239
- Yamanoğlu, Ü. (2009). *Çocuk yetiştirmede aile modeli* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Newport International University, İstanbul.
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 179010).

- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131-150. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/46455/>
- Yıldız, E. ve Erci, B. (2013). Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 6-11. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duzcesbed/issue/4838/66557#:~:text=Bulgular%20anne%20babalar%C4%B1n%20tutumlar%C4%B1%20ile,ise%20sald%C4%B1rganl%C4%B1k%20e%C4%9Filiminin%20d%C3%BC%C5%9F%C3%BCk%20bulunmu%C5%9Ftur.>
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bpd/issue/42091/506430>
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 179010).
- Zümbül, S. (2022). Ruminasyon eğilimine öğrenilmiş pasiflik yönünden bakış: koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları ile geleneksel toplumsal cinsiyet rolü algılarının yordayıcı rolleri. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 8(8), 299-319. doi: 10.47994/usbad.988545

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onay Belgesi

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-314841
Konu : 26/30 Esra KÖSE

14.12.2023

Sayın Esra KÖSE

İlgi : 12.12.2023 tarihli ve E--000-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu'nun 13.12.2023 tarihli ve 26 sayılı toplantısında alınan "30" nolu karar ile Esra KÖSE'nin başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Murat İSKENDER
Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik
Kurulu Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSRLD16YBE Pın Kodu :27962

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd7e9K-5783&eD=BSRLD16YBE&eS=314841>

Adres:Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:

sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr

Telefon No:0264 295 50 00 Faks No:0264 295 50 31

e-Posta:ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik A&g:www.sakarya.edu.tr

Bilgi için: Hanife Babacan

Ünvanı: Birim Evrak Sorumlusu

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma Sakarya Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı yüksek lisans tez çalışması kapsamında Prof. Dr. Tuncay Ayas danışmanlığında psikolojik danışman Esra Köse tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmada Türkiye’de lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl gördükleri ve algıladıkları ve ebeveynlerinin bu algıları üzerinde etkilerinin olup olmadığıyla ilgili sorulara cevap aranmaktadır. Vereceğiniz cevaplar yalnızca bu çalışmada, bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Sorulara mümkün olduğunca dürüst yanıt vermeniz araştırmanın amacına ulaşması için önem arz etmektedir. Katılımınız için teşekkürler.

Cinsiyet: () Kız () Erkek

Sınıf Düzeyiniz: 9. Sınıf () 10. Sınıf () 11. Sınıf () 12. Sınıf ()

Anne-Baba: Birlikte () Ayrı/Boşanmış ()

Anne Eğitim Düzeyi: Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()

Baba Eğitim Düzeyi: Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()

Ek 2. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Aşağıda yer alan ifadelere ne derece katıldığınızı “Kesinlikle katılmıyorum”, “Kısmen katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Kısmen katılıyorum”, “Kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini (x) işareti ile belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.					
2	Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.					
3	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.					
4	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.					
5	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.					
6	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.					
7	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.					
8	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.					

9	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.					
10	Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.					
11	Kadınlar yönetici olabilir.					
12	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.					
13	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.					
14	Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.					
15	Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.					
16	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.					
17	Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.					
18	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.					
19	Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.					
20	Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.					
21	Toplumun liderliği genellikle					

	erkeklerin elinde olmalıdır.					
22	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.					
23	Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.					
24	Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.					
25	Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.					

Ek 2. Anne-Baba Tutum Ölçeği

Lütfen cevaplamaları şu şekilde yapınız:

Cevaplamaya başlamadan önce, her maddede belirtilen ifadeyi kendi anne ve babanızı düşünerek dikkatlice okuyunuz. Daha sonra ilgili ifadeye belirtilen davranışa uygunluğu açısından, anne ve babanızın tutumunu 5 derece içinde değerlendiriniz. Derecelendirmeyi aşağıda belirtilen şekilde yapınız:

Tamamen katılıyorum (5)

Katılıyorum (4)

Kararsızım (3)

Katılmıyorum (2)

Hiç katılmıyorum (1)

Belirtilen dereceleri sorunun karşısındaki ilgili parantezin içine rakamla yazınız. Annenizle ilgili derece, cevap kağıdındaki (A) harfinin altındaki parantezin içine, babanızla ilgili derece ise (B) harfinin altındaki parantezin içine yazılacaktır. Ölçekteki her ifade için aynı şekilde devam ederek, anne babanızın tutumları hakkındaki kişisel görüşünüzü, anne babanız için ayrı ayrı olmak üzere cevap kağıdındaki ilgili parantezin içine yazınız. Her maddeyi atlamadan sıra ile cevaplayınız.

	ANNEM	BABAM	
1			İyi bir çocuğun anne babasının istediği biçimde yetişen, onların dediklerini aynen yerine getiren kimse olduğunu söyler.
2			Benimle ilgili bir karar alınırken istek ve gereksinimlerimi dikkate alır.
3			Karşı cinsten arkadaşlar edinmeme izin vermez.
4			Bir güçlükle karşılaştığım zaman beni kendi bulduğu çözüm

			yolunu uygulamaya zorlar.
5			Hiçbir konuda kişisel görüşümü sormaz.
6			Dayağın “cennetten çıkma” olduğuna inanır, ara sıra kullanmakta sakınca görmez.
7			Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını vermiştir.
8			Ailemizi ilgilendiren konularda karar verirken benim fikirlerimi de dikkate alır.
9			Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde kontrol eder.
10			Cezalandırmak yerine meseleleri benimle konuşmayı yeğler.
11			Beni aklımı kullanmaya, kararlarımı kendim vermeye özendirir.
12			Ders çalışıp çalışmadığımı sürekli kontrol eder.
13			Ders dışı uğraşlarımı hoş karşılamaz.
14			İlgi ve yeteneklerime uygun meslek seçmemde beni serbest bırakır.
15			Haklı olduğum zaman bunu bana açıkça söyler.
16			Okulda iyi notlar almadığım zaman çok kızar.
17			Konuşma düzeyinde bile, cinsel konulara ilgi göstermemi istemez.
18			Boş zamanlarımı kendi ilgi ve gereksinimlerim doğrultusunda kullanmaya özendirir.
19			Evden uzak olmayan bir yere giderken bile izin almamı ister.

20			Cinsel konularda sağlıklı bir tavır geliştirmeme yardım eder.
21			Nedenini bile bilmediğim cezalar verir.
22			Yerinde ve duruma uygun kararlar verebileceğime inanır.
23			Fikirlerime saygı gösterir, düşüncelerimi ifade etmeme özen gösterir.
24			Farklı görüşlerde olmamızı doğal karşılar.
25			Gençlerin ailelerinin seçeceği kimselerle evlenmesi gerektiği görüşündedir.
26			Geleceğime karşı içten bir ilgi gösterir ama amaçlarımı belirlemeye çalışmaz.
27			Aynı fikirde olmadığımız zaman benimle alay eder, bu konuları anlayacak düzeye gelmediğimi söyler.
28			Üstün başarı göstermemde öyle ısrar eder ki, not konusunda aşırı kaygılanırım.
29			Bir çatışmaya girdiğim zaman, kendi fikrini kabul ettirmeye çalışmadan, kimin neden haklı olduğunu görmeme yardım eder.
30			Herhangi bir konuda doğru karar verebileceğime inanmaz
31			Hoşlanmadığı kimselerle arkadaşlık etmemi kesinlikle yasaklar.
32			Anlattıklarımı can kulağı ile dinler, ancak sırlarımı öğrenmek için beni zorlamaz.

33			Arkadaşlarımı eve çağırma ve arkadaş toplantılarına katılmama izin verir.
34			Bir derdim olduğu zaman beni dinlemeye hazırdır.
35			Bir güçlükle karşılaştığımda istediğim yardımı sağlar, fakat kararı bana bırakır.
36			Anlaşamadığımız konularda da fikirlerimi rahatça anlatmama olanak verir ve beni sabırla dinler.
37			Küçük hatalarımı bile şiddetle cezalandırır.
38			Duygu ve gereksinimlerime karşı daima duyarlı davranmıştır.
39			Karşı cinsten bir arkadaşımın aramda geçenleri kendine rahatça anlatma olanağı verir.
40			Kız-erkek arkadaşların bulunduğu yerlere gitmeme karşı çıkmaz.
41			Bana çok hükmeder.
42			Beraber çalışırken, işlerin neden nasıl böyle olduğunu açıklamaya çalışır.
43			Karşı cins hakkında korku ve güvensizlik uyandıracak telkinlerde bulunur.
44			Bir işi ne kadar iyi de yapsam beğenmez.
45			Beni yapabileceğimden de fazlasını yapmaya zorlar.

46			Kontrol edilmezlerse çocukların kötü davranışlar edineceklerine inanır.
47			Bana rehberlik eder ve hiçbir zaman davranışlarıma hükmetmez.
48			Arkadaşlarımı özgürce seçme olanağı tanımaz, görüşleri kendisinininkine uymayan arkadaşlardan beni uzak tutmaya çalışır.
49			İçten bir çabayla beni anlamaya çalışır.
50			Benimle ilgili kararları çoğu kez kendisi verir.